

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Skaistės Budinavičiūtės
V kurso, baudžiamosios teisės
studijų šakos studentės

**Magistro darbas
Baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus taikymo problemos
Lietuvos teismų praktikoje**

Vadovas: doc. dr. Pranas Kuconis
Recenzentas: partnerystės doc. Gintaras Jasaitis

Vilnius, 2019

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS.....	3
IŽANGA	4
1. ATSAKOMYBĖS UŽ VAIRAVIMĄ APSVAIGUS REGLAMENTAVIMO RAIDĄ	7
1.1. Administracinės atsakomybės už vairavimą apsvaigus raida.....	4
1.2. Baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus raida	16
2. NUSIKALSTAMOS VEIKOS UŽ VAIRAVIMĄ APSVAIGUS SUDĖTIES POŽYMIŲ VERTINIMAS	24
2.1. Nusikalstamos veikos už vairavimą apsvaigus objektas.....	24
2.2. Nusikalstamos veikos už vairavimą apsvaigus objektyviosios pusės požymiai	26
2.3. Nusikalstamos veikos už vairavimą apsvaigus subjektas	34
2.4. Nusikalstamos veikos už vairavimą apsvaigus subjektyviosios pusės požymiai	36
3. ATSAKOMYBĖS UŽ VAIRAVIMĄ APSVAIGUS PROBLEMINIAI ASPEKTAI	42
3.1. Nusikalstamos veikos už vairavimą apsvaigus įrodinėjimo probleminiai aspektai ...	42
3.2. Laidavimo instituto taikymo problematika asmenims vairavusiems transporto priemonę esant apsvaigus	46
3.3. Baudžiamojo poveikio priemonių taikymo probleminiai aspektai.....	50
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	59
LITERATŪROS SĄRAŠAS	61
SANTRAUKA	69
SUMMARY	70

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

ATPK – Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas.

ANK – Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas.

BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.

BK papildymas 281¹ straipsniu – Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 68, 281 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 281¹ straipsniu įstatymas.

BPK – Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas.

Lietuvos TSR – Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika.

IŽANGA

Bendroji temos charakteristika ir aktualumas. Eismo saugumas keliuose vis dar opi problema Lietuvoje. Neatsakingas vairavimas, leistino greičio viršijimas, pėsčiųjų neatidumas gatvėse ir keliuose, o didžiausia ir skaudžiausia - vairavimas išgėrus, tai pagrindinės priežastys, sukeliančios nelaimės keliuose. Policijos įstaigos vykdo prevencines priemones kovai su neblaiviais vairuotojais, kurių metu dažniausiai ir nustatomi pažeidimai susiję su situacijomis, kai asmenys vairuoja transporto priemones būdami neblaivūs. Per 2017 metus Lietuvos Respublikoje administracinėn atsakomybėn patraukti 3 122 asmenys (iš jų 157 kitų šalių piliečiai), kurie vairavo transporto priemones, būdami neblaivūs, kai nustatytas didesnis, nei 1,5 promilės neblaivumas, teisminei nagrinėjimui perduotos 2 633 baudžiamosios bylos, kai nustatytas asmenų, vairavusių transporto priemones didesnis negu 1,5 promilės neblaivumas.

Įstatymų leidėjas ėmėsi griežtesnių priemonių ir nuo 2017 m. sausio 1 d. buvo papildytas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK)¹ 281 straipsnis bei numatyta baudžiamoji atsakomybė asmenims, vairavusiems transporto priemones neblaiviems, kai kraujyje nustatomas didesnis, nei 1,5 promilės neblaivumas.

Taikant baudžiamąją atsakomybę, asmenims vairavusiems transporto priemones, būnant neblaiviems, kai nustatomas didesnis negu 1,5 promilės neblaivumas, kilo tam tikrų problemų (neblaivumo kiekio kraujyje nustatymas, atsisakymas įvykio vietoje tikrintis neblaivumą, transporto priemonės, kaip nusikalstamos veikos padarymo priemonės, konfiskavimas, administracinės ir baudžiamosios atsakomybės dubliavimasis bei atribojimas). Siekiant nustatyti pagrindines problemas, kylančias Lietuvos Respublikos teismų praktikoje taikant baudžiamąją atsakomybę asmenims už vairavimą apsvaigus, analizuojama atsakomybės asmenims už vairavimą apsvaigus užuomazgos bei raida, šios nusikalstamos veikos sudėtis bei taikomos poveikio priemonės.

Temos naujumas pasireiškia tuo, kad nuo 2017 m. sausio 1 d., įstatymo leidėjui numčius baudžiamąją atsakomybę už vairavimą apsvaigus, kai kraujyje nustatyta daugiau, nei 1.5 promilės alkoholio, kilo nemažai diskusijų viešojoje erdvėje ir keblumų teismų praktikoje. 2019 m. sausio 11 d. priimtas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 68,

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 47, 176, 220, 221, 272, 273, 281, 284 straipsnių pakeitimo įstatymas. TAR, 2015-07-10, Nr. 11240.

281 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 281¹ straipsniu įstatymas (toliau – BK papildymas 281¹ straipsniu)², kuris įsigaliojo baigiamojo magistro darbo rašymo procese, tai yra 2019 m. balandžio 1 d., kas apsunkino baigiamojo darbo rašymą. Įsigaliojus naujai BK 281 straipsnio redakcijai, atsirado galimybė įvertinti bei palyginti naują BK 281 straipsnio redakciją su iki tol galiojusia, išsiaiškinant, kokios teismų praktikoje vyravusios problemos, bus išspręstos.

Tyrimo objektas. Baudžiamosios atsakomybės už vairavimą, apsvaigus taikymas.

Tyrimo dalykas. Baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus taikymo pagrindai ir praktika.

Tyrimo tikslas uždaviniai. Pagrindinis darbo tikslas yra ištirti baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus taikymo problemas Lietuvos teismų praktikoje.

Šiam tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti atsakomybės už vairavimą apsvaigus raidą.
2. Atlikti nusikalstamos veikos, kurioje numatyta baudžiamoji atsakomybė asmenims, vairuojantiems transporto priemones, esantiems apsvaigusiems, sudėties analizę.
3. Išanalizuoti suformuotą teismų praktiką baudžiamosiose bylose dėl vairavimo esant apsvaigus, išskiriant baudžiamosios atsakomybės taikymo problemas.

Darbe taikomi metodai.

Darbe taikomi istorinis, sisteminis analizės, lyginamasis – teisinis, loginis – analitinis, apibendrinimo.

Istorinis metodas taikytas siekiant atskleisti baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus raidą. *Sisteminis analizės* metodas pasitelkiamas siekiant atskleisti nusikalstamos veikos, kai asmenys vairuoja transporto priemones būdami apsvaigę, sampratą ir sudėties elementus. *Lyginamasis – teisinis* metodas taikomas, lyginant skirtingais laikotarpiais vyravusį teisinį reguliavimą Lietuvoje, numatantį atsakomybę asmenims vairuojantiems transporto priemones apsvaigus bei jo taikymo tendencijas, kilusias problemas teismų praktikoje ir jų sprendimo būdus. *Loginis – analitinis* taikomas aiškinant nusikalstamos veikos – vairavimo apsvaigus turinį, darant apibendrinimus ir išvadas. *Apibendrinimo* metodas taikomas rengiant darbo įvadą ir išvadas.

Darbo originalumas.

² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 68, 281 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 281¹ straipsniu įstatymas. TAR, 2019-01-21, Nr. 859.

Nors apie teisinį reguliavimą, kuriuo numatoma atsakomybė asmenims vairuojantiems transporto priemones apsvaigus nuo alkoholio, galima rasti nemažai informacijos, atsižvelgiant į tai, kad prieš dvejus metus buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už minėtą nusikalstamą veiką, buvo formuojama teismų praktika, daug diskutuojama visuomenėje, analizuojama problematika moksliniuose darbuose. Tačiau atsižvelgiant į BK papildymą 281¹ straipsniu, matyti, kad 2019 m. balandžio 1 d. jam įsigaliojus, baigiamojo darbo rašymo proceso metu, nebuvo priimta procesinių sprendimų, nebuvo atlikta analizių moksliniuose darbuose.

Šaltiniai, kuriais buvo remtasi rašant darbą, yra tarptautiniai ir Lietuvos Respublikos teisės aktai, Lietuvos ir užsienio teisės teorijos, konstitucinės, administracinės ir baudžiamosios teisės literatūra, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Konstitucinio Teismo sprendimais, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija.

1. ATSAKOMYBĖS UŽ VAIRAVIMĄ APSVAIGUS REGLAMENTAVIMO RAIDA

1.1. Administracinės atsakomybės už vairavimą apsvaigus raida

Visais laikais nuo tada, kai egzistavo alkoholis bei transporto priemonės, buvo ir yra aktuali vairavimo apsvaigus nuo alkoholio ir atsakomybės už šią veiką taikymo problema. Lietuvoje žinoma, kad nuo 1973 m. baudžiamoji atsakomybė už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio buvo reglamentuota Lietuvos tarybų socialistinės Respublikos (toliau – Lietuvos TSR) BK, o taip pat buvo reglamentuota ir Lietuvos TSR Administracinių teisės pažeidimų kodeksui (toliau – ATPK).

Lietuvoje 1984 m. gruodžio 13 dieną buvo priimtas Lietuvos TSR ATPK, kuris buvo nuolatos keičiamas ir papildomas, o 2017 m. sausio mėn. 1 d. buvo pakeistas Administracinių nusižengimų kodeksu (toliau - ANK) ir dalis atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio perkelta į Lietuvos Respublikos BK. Kiekvieną kartą keičiant ATPK 126 straipsnio už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio nuostatas, baudos už šį kelių eismo saugumo pažeidimą buvo didinamos, o bausmės griežtinamos.

Atsakomybė už vairavimą apsvaigus numatyta 1984 m. gruodžio 13 d. priimtame Lietuvos TSR ATPK 126 straipsnyje, kur numatyta, kad neblaivių vairuotojų vairavimas transporto priemonių, taip pat perdavimas vairuoti transporto priemonę neblaiviam asmeniui – užtraukia vieno šimto rublių baudą arba atėmimą iš vairuotojų teisės vairuoti transporto priemonę, o vairuotojams, turintiems teisę vairuoti keleto rūšių transporto priemones, - visų rūšių transporto priemones nuo vienerių metų iki trejų metų.³

1989 m. liepos 3 d. siekdamas stiprinti atsakomybę už kelių eismo taisyklių pažeidimą, Lietuvos TSR Aukščiausiosios tarybos prezidiumas nutarė padaryti papildymus ir pakeitimus 1984 m. gruodžio 13 d. priimtame Lietuvos TSR ATPK. Lietuvos TSR ATPK numatyto straipsnio, kuriame nustatyta administracinė atsakomybė už transporto priemonių vairavimą neblaiviams, užtraukė penkių šimtų rublių baudą arba atėmimą teisės vairuoti visų rūšių transporto priemones dvejiems metams. Perdavimas vairuoti transporto priemonę neblaiviam asmeniui – užtraukė dviejų šimtų rublių baudą.⁴ Numatytas didesnis baudos dydis, o būtent nuo vieno šimto rublių iki penkių šimtų rublių sumos, taip pat galima

³ Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo įsakymas padaryti pakeitimus ir papildymus Lietuvos TSR Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsniui. *Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios*, 1985, Nr. 33-370.

⁴ Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo įsakas padaryti pakeitimus ir papildymus Lietuvos TSR Administracinių teisės pažeidimų kodekse. *Vyriausybės žinios*, 1989 m. sausio 1 d. Nr. 20-228.

alternatyva teisės vairuoti transporto priemonę atėmimas nenumatant minimalaus ir maksimalaus termino, o numatant konkretų 2 metų terminą. Taip pat įstatymų leidėjas atskirai išskiria alternatyvią veiką – perdavimą vairuoti transporto priemonę neblaiviam asmeniui ir numato už šią veiką administracinę atsakomybę, 200 rublių baudą, priešingai, nei 1984 m. gruodžio 13 d. priimtame Lietuvos TSR ATPK, kuriame tiek vairavimas transporto priemonės, tiek perdavimas vairuoti transporto priemonę neblaiviam asmeniui užtraukė analogišką atsakomybę kaltininkui. Siekiant sugriežtinti atsakomybę už kelių eismo taisyklių pažeidimus, buvo padidintos skirtinos baudos pažeidėjams.

Pagal 1989 m. sausio 25 d. Lietuvos TSR Aukščiausiosios tarybos įsaku padarytus pakeitimus ir papildymus Lietuvos TSRP ATPK 381¹ straipsnyje, kur numatyta, kad atlygintinis transporto priemonės paėmimas yra nuteistajam asmeninės nuosavybės teise priklausančios transporto priemonės priverstinis paėmimas ir nustatyta tvarka vėlesnis realizavimas, perduodant gautą sumą buvusiam savininkui, atskaičius realizavimo išlaidas. Sugriežtinama ir atsakomybė už perdavimą vairuoti transporto priemonę neblaiviam ar apsvaigusiam nuo narkotinių priemonių, tokiu atveju įstatymų leidėjas numato penkių šimtų rublių baudos dydį.⁵

Po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo, 1992 m. gegužės 26 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos ATPK pakeitimo ir papildymo, kuriame lyginant su Lietuvos TSR ATPK, numatoma didesnė atsakomybė už transporto priemonių vairavimą, esant vairuotojams neblaiviams, taip pat įtraukiama nauja alternatyvi veika, tai yra apsvaigimas nuo narkotinių priemonių.⁶ Ženkliai net dešimtį kartų padidinama bauda už transporto priemonių vairavimą, esant vairuotojams neblaiviams arba apsvaigusiams nuo narkotinių priemonių, arba patikrinimo neblaivumo ar apsvaigimo nuo narkotinių priemonių laipsniui nustatyti vengimą. Lietuvos Respublikos ATPK 126 straipsnio antroje dalyje buvo numatoma atsakomybė už pakartotinį veikos padarymą, kur baudos dydis išauga dar labiau iki keturių tūkstančių rublių, o atėmimas vairuoti visų rūšių transporto priemonės nuo trejų iki penkerių metų. Taip pat įstatymų leidėjas numato poveikio priemonę, jei asmuo vairuoja jam nuosavybės teise priklausančią transporto priemonę būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, tokiu atveju ši veika užtraukia ne tik baudą ar teisės vairuoti visų

⁵ Lietuvos TSR Aukščiausiosios tarybos įsakas dėl pakeitimų ir papildymų Lietuvos TSR administracinių teisės pažeidimų kodekse. 1989 m. sausio 25 d. TAR Nr. XI-2753.

⁶ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo. *Valstybės žinios*, 1992 m. gegužės 26 d. Nr. 97-2446.

rūšių transporto priemonės atėmimą, bet ir kartu transporto priemonės paėmimą, tačiau nustatyta, kad gali būti skiriama bauda ir be transporto priemonės paėmimo.

1994 m. liepos mėn. 18 d. buvo pakeistas Lietuvos Respublikos ATPK 126 straipsnis, numatantis atsakomybę asmenims už transporto priemonių vairavimą, esant neblaiviems ar apsvaigusiams nuo narkotikų, vaistų ar kitų svaiginamųjų medžiagų, neblaivumo ar apsvaigimo patikrinimo vengimą, taip pat alkoholio ar kitų svaiginamųjų medžiagų vartojimą po autoavarijos iki jos aplinkybių nustatymo. Numatyta, kad už šiuos veiksmus gali būti skiriama dviejų tūkstančių litų bauda arba teisės vairuoti transporto priemonę atėmimas dvejiems metams. Tame pačiame straipsnyje numatyta ir atsakomybė už transporto priemonės perdavimą neblaiviam ar apsvaigusiam nuo narkotikų arba vaistų, arba kitų svaiginamųjų medžiagų, kas užtraukia penkių šimtų litų baudą.⁷ Lieka administracinė atsakomybė už perdavimą vairuoti transporto priemonę neblaiviam ar apsvaigusiams nuo narkotikų ar vaistų, arba kitų svaiginamųjų medžiagų, taip pat lieka toks pats baudos dydis. Taip pat nuo 1994 m. liepos 18 d. kyla atsakomybė, kai asmuo vairuoja transporto priemonę apsvaigęs ne tik nuo alkoholio ar narkotinių medžiagų, bet ir nuo vaistų bei kitų svaiginamųjų medžiagų. Taip pat numatoma, kad atsakomybę užtraukia ir tokie pažeidėjo veiksmai, jei po autoavarijos iki jos aplinkybių nustatymo vairuotojas vartoja alkoholį ar kitas svaiginamąsias medžiagas, kas užtraukia dviejų tūkstančių litų baudą arba teisės vairuoti transporto priemonės atėmimą dvejiems metams.⁸ Analogiškos bausmės taikomos už vengimą tikrintis neblaivumą ar apsvaigimą.

Išanalizavus ATPK straipsnio numatančio atsakomybę už vairavimą apsvaigus, reglamentavimą, matyti, kad nė vienoje redakcijoje nebuvo nurodytas alkoholio kiekis kraujyje ar iškveptame ore promilėmis, nuo kurių kiltų administracinė atsakomybė. 2000 m. vasario mėn. 17 d. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatyme numatyta, kad Lietuvoje leistina alkoholio koncentracija yra 0,4 promilės.⁹ Taip pat nustatoma lengvas girtumo laipsnis, kai yra nuo 0,41 iki 1,5 promilės, vidutinis girtumo laipsnis, kai yra nustatoma nuo 1,51 iki 2,5 promilės ir sunkus girtumo

⁷ Lietuvos Respublikos įsakymas dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo. *Valstybės žinios*, 1994. Nr. 8-123; Nr. 14-22, 228; Nr. 15-250; Nr. 34-618; Nr. 37-668; Nr. 39-704; Nr. 51-949.

⁸ Lietuvos Respublikos įsakymas dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo. *Valstybės žinios*, 1994. Nr. 8-123; Nr. 14-227, 228; Nr. 15-250; Nr. 34-618; Nr. 37-668; Nr. 39-704; Nr. 51-949.

⁹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000-03-15. Nr. 22-552.

laipsnis, kai nustatoma nuo 2,51 promilės ir daugiau, taip pat sunkiam girtumo laipsniui prilyginama neblaivumo (girtumo) patikrinimo vengimas, alkoholio vartojimas po autoavarijos iki jos aplinkybių nustatymo.¹⁰Nuo 2000 m. Įsigaliojęs reglamentavimas numato administracinę atsakomybę už transporto priemonių vairavimą, esant vairuotojams apsvaigusiems nuo narkotikų arba vaistų ar kitų svaigųjų medžiagų, apsvaigimo patikrinimo vengimą, taip pat narkotikų, vaistų ar kitų svaigųjų medžiagų vartojimą po autoavarijos iki jos aplinkybių nustatymo, kas užtraukia baudą nuo 1 500 iki 3 000 Lt su teisės vairuoti transporto priemonės atėmimu nuo vienerių iki trejų metų. Po 2000 m. įsigaliojus ATPK 126 straipsnio redakcijai, kyla administracinė atsakomybė, kuri anksčiau nebuvo reglamentuota ATPK, tai yra administracinė atsakomybė asmeniui, mokinančiam praktinio vairavimo, esant neblaiviam, apsvaigusiam nuo narkotikų arba vaistų ar kitų svaigųjų medžiagų, neblaivumo patikrinimo vengimas, taip pat atsakomybė už alkoholio ar kitų svaigųjų medžiagų vartojimą po autoavarijos iki jos aplinkybių nustatymo. Kaip ir ankstesniuose ATPK išlieka atsakomybė už perdavimą vairuoti transporto priemonę neblaiviam ar apsvaigusiam nuo narkotikų ar vaistų ar kitų svaigųjų medžiagų asmeniui, tačiau šiuo atveju kalbant apie baudos dydį, įstatymų leidėjas nėra kategoriškas ir nustato minimalų ir maksimalų baudos dydį, tai yra už minėta veiką gali būti skiriama nuo trijų šimtų iki penkių šimtų litų.¹¹

2003 m. liepos mėn. 4 d. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimo kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymu buvo pakeistos tik 126 straipsnio 3, 4 ir 6 dalys, tai yra vietoj žodžių „po autoavarijos iki jos“ įrašomi žodžiai „po eismo įvykio iki jo“, daugiau esminių šio straipsnio pakeitimų nebuvo atlikta.¹²

Iš įskaitinių eismo įvykių statistikos matyti, kad laikotarpiu nuo 2004 m. iki 2007 m. ypač aktuali problema buvo eismo įvykiai, įvykę dėl neblaivių eismo dalyvių kaltės. 2007 metais tokių eismo įvykių įvyko 43 daugiau negu 2006 m. Dėl neblaivių vairuotojų kaltės 2007 metais įvyko 801 eismo įvykis (12,3% visų eismo įvykių). Neblaivūs vairuotojai sukėlė 40-čia eismo įvykių daugiau negu 2006 metais. 2007 m. kas šeštą eismo įvykį sukėlęs automobilio vairuotojas buvo neblaivus. Šiuose eismo įvykiuose žuvo 69 žmonės ir 1211 buvo sužeista. 2007 metais dėl neblaivių pėsčiųjų kaltės įvyko 95 eismo įvykiai, dėl

¹⁰ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000-03-15. Nr. 22-552.

¹¹ Ibidem.

¹² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. 2003 m. liepos 4 d. *Valstybės žinios*, 2003-07-25. Nr. 74-3421.

neblaivių dviratininkų– 46 eismo įvykiai.¹³ Akivaizdu, kad įvertinus šiuos statistinius duomenis, galima teigti, kad vis gi didelis eismo įvykių skaičius, įvykusių dėl neblaivių vairuotojų kaltės, kas leidžia daryti išvadą, kad ši veika yra pavojinga veika tiek pačiam asmeniui, tiek kitiems eismo dalyviams. Todėl 2007 m. gruodžio 13 d. dar kartą buvo keičiamas ATPK 126 straipsnis, numatantis atsakomybę transporto priemonių, kurių maksimali leidžiama masė didesnė negu 3,5 t arba turinčių daugiau, kaip 9 sėdimas vietas, vairuotojams esant neblaiviams, kai nustatomas lengvas neblaivumo (girtumo) laipsnis (nuo 0,2 iki 0,4 promilės). Tais pačiais metais įsigalioja straipsnio dalis, kuri numato: „transporto priemonių vairavimas, vairuotojams, kurių vairavimo stažas iki dvejų metų, esant neblaiviams, kai nustatomas lengvas neblaivumo (girtumo) laipsnis (nuo 0,2 iki 0,4 promilės)“¹⁴. Šie padaryti ATPK pakeitimai rodo, kad esant minėtoms sąlygoms, neblaivumo laipsnis, nuo kurio kyla administracinė atsakomybė, sumažėja iki 0,2 promilės, kas rodo, kad yra griežtinama administracinė atsakomybė, įtraukiant specialų nusikalstamos veikos padarymo įrankį arba aplinkybę dėl vairavimo stažo.

2007 m. gruodžio 13 d. ATPK numatoma, kad kai transporto priemones vairuoja neblaivūs asmenys, nustatant lengvą neblaivumo (girtumo) laipsnį (nuo 0,41 iki 1,5 promilės), numatoma kad už minėtą nusikaltimą gali būti skiriama nuo vieno tūkstančio iki vieno tūkstančio penkių šimtų litų bauda arba teisės vairuoti transporto priemones atėmimą nuo vienerių iki vienerių metų šešių mėnesių.¹⁵ Nors po 2007 m. padarytų įstatymo pakeitimų, baudų ir bausmių dydžiai nepakeisti, tačiau minėta bauda skiriama kartu su administracine poveikio priemone - teisės vairuoti transporto priemones atėmimu. Taigi ankstesniame administracinių teisės pažeidimų kodekse už analogišką veiką buvo galima alternatyva arba bauda, arba teisės vairuoti transporto priemones atėmimas¹⁶, nuo 2007 metų šios alternatyvos nebelieka, kas reiškia, kad bausmė už vairavimą apsvaigus, kai nustatytas lengvas neblaivumo (girtumo) laipsnis (nuo 0,41 iki 1,5 promilės), yra griežtinama.

2007 m. įsigaliojus ATPK papildymams, griežtinamos bausmės vairuotojams, vairuojantiems transporto priemones, kai nustatomas vidutinis (nuo 1,51 iki 2,5 promilės) girtumo (neblaivumo) laipsnis, kadangi prieš pakeitimus galiojančiame ATPK buvo

¹³ <https://www.ktti.lt/wp-content/uploads/2015/06/%C4%AEskaitini%C5%B3-eismo-%C4%AFvyki%C5%B3-statistika-2004%E2%80%932007-m.pdf>

¹⁴ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007 m. gruodžio 29 d. Nr. 138-5641.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000-03-15, Nr. 22-552.

numatyta atsakomybė atskirai tiek už vidutinį, tiek už sunkų neblaivumo (girtumo) laipsnius, kur už vidutinį - užtraukdavo baudą nuo vieno tūkstančio penkių šimtų iki dviejų tūkstančių litų su teisės vairuoti transporto priemones atėmimu nuo vienerių metų šešių mėnesių iki dvejų metų, o už sunkų - užtraukdavo baudą nuo dviejų tūkstančių iki trijų tūkstančių litų su teisės vairuoti transporto priemones atėmimu nuo dvejų iki trejų metų.¹⁷ Po 2007 metų ATPK pakeitimų, už vidutinį ir sunkų neblaivumo (girtumo) laipsnius skiriama ta pati bausmė, tai yra prieš tai galiojusiam ATPK numatyta bausmė už sunkų neblaivumo (girtumo) laipsnį, taip pat prie numatytų bausmių skirtinas ir administracinis areštas nuo dešimties iki trisdešimties parų su teisės vairuoti transporto priemones atėmimu nuo dvejų iki trejų metų.¹⁸ Lietuvos Respublikos ATPK 29 straipsnyje buvo numatyta, kad administracinis areštas nustatomas ir skiriamas tik išimtiniais atvejais už atskirų rūšių administracinius teisės pažeidimus iki trisdešimties parų. Administracinį areštą skiria rajono (miesto) apylinkės teismas (apylinkės teismo teisėjas).¹⁹ Tame pačiame straipsnyje numatytos administracinio arešto skyrimo išimtys bei tvarka. Tačiau 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujam Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksui, administracinio arešto bausmė panaikinta. Administracinis areštas taip pat nuo 2007 m. gruodžio 13 dienos taikomas ir asmenims, kurie vairuoja transporto priemones, būdami apsvaigę nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų²⁰. 2008 m. sausio 1 d. įsigaliojus 2007 metų pakeitimams, buvo pakeistas bausmės dydis už praktinio vairavimo mokymą vairavimo instruktoriui esant neblaiviam, apsvaigusiam nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, neblaivumo at apsvaigimo patikrinimo vengimo²¹, kur iš 1 metų teisės vairuoti transporto priemones atėmimo pakeista į terminą nuo 11 mėn. iki 1 m. teisės vairuoti transporto priemones atėmimą.²²

Paskutiniai administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio, numatančio atsakomybę už vairavimą apsvaigus, pakeitimai iki ANK įsigaliojimo, buvo padaryti 2014 m.

¹⁷ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000-03-15, Nr. 22-552.

¹⁸ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007 m. gruodžio 29 d. Nr. 138-5641.

¹⁹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Pakeistas 2014-09-25 įstatymu Nr. XII-1152. *TAR*, 2014. Nr. 2014-13601.

²⁰ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007 m. gruodžio 29 d. Nr. 138-5641.

²¹ *Ibidem*.

²² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007 m. gruodžio 29 d. Nr. 138-5641.

spalio 16 d., kurie, kaip ir euro valiutos įvedimas Lietuvoje²³, įsigaliojo 2015 m. sausio 1 d. Tačiau pakeitus administracinių nusižengimų kodeksą, keičiasi ne tik valiuta, bet ir yra padaromi esminiai straipsnio, numatančio atsakomybę asmenims, vairuojantiems transporto priemonės, apsvaigus, pakeitimai ir papildymai. Vienas iš pakeitimų, kad lengvas neblaivumo laipsnis (daugiau, kaip 0 promilių, bet ne daugiau, kaip 0,4 promilės) nustatomas dar didesnei ir detalizuojamai vairuotojų grupei, o tai yra taksi automobilių, mopedų, motociklų, triračių, lengvųjų keturračių, keturračių, galingųjų keturračių, transporto priemonių, kurių didžiausioji leidžiamoji masė didesnė, kaip 3,5 t arba turinčių, kaip 9 sėdimas vietas, arba vežančių pavojingus krovinius, vairuotojams.²⁴Taip pat vietoj sąvokos - vairuotojų, kurių vairavimo stažas iki dvejų metų, pakeičiama kita blanketine sąvoka „pradedantys vairuotojai“, kas pagal Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymą reiškia asmenį, įgijusį teisę vairuoti A, A1, A2, B, B1 kategorijos motorinę transporto priemonę ir turintį vairavimo stažą iki dvejų metų.²⁵2014 m. spalio 16 d. įsigaliojus ATPK 126 straipsnio pakeitimams, pradedantieji vairuotojai nustatytas naujas neblaivumo laipsnis, o tai yra daugiau, kaip 0 promilių, bet ne daugiau kaip 0,4 promilės²⁶, taigi šiomis pataisomis dar labiau drausminami pradedantieji vairuotojai. Minėto straipsnio pabaigoje numatoma pastaba, kad nustatant neblaivumą dujų chromatografijos metodu, turi būti įvertinta ribinė etilo alkoholio koncentracija ir nustatyta žemiausia etilo alkoholio koncentracija biologinėse organizmo terpėse, o nustatant neblaivumą alkoholio matuokliu, turi būti įvertinta šio matavimo prietaiso paklaida²⁷, pažymėtina tai, kad nuo 1984 m. priimti administracinių teisės pažeidimų kodekso priėmimo ir pakeitimuose, papildymuose iki 2014 metų šios pastabos nebuvo paminėta.

Lietuva nuo 2011 metų siekė strateginio tikslo, numatyto Valstybinėje saugaus eismo plėtros 2011-2017 metų programoje. Gerinant eismo saugumo būklę, Lietuva siekė pagal žuvusių eismo dalyvių skaičių, tenkantį 1 mln. šalies gyventojų, atsidurti tarp 10 geriausių rezultatų pasižyminčių Europos Sąjungos valstybių (arba ne daugiau kaip 60 žuvusių tenkančių 1 milijonui gyventojų). Vadovaujantis Lietuvos kelių policijos tarnybos duomenimis, 2017 metais milijonui Lietuvos gyventojų teko 68 žuvę eismo dalyviai (CARE duomenimis–67). Nagrinėjant žuvusiųjų pasiskirstymą pagal kelius prižiūrinčias institucijas,

²³ Lietuvos Respublikos euro įvedimo Lietuvos Respublikoje įstatymas. TAR, 2014-04-29. Nr. 4875.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000. Nr. 92-2883.

²⁶ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo įstatymas. TAR, 2014 m. spalio 28 d. Nr. 15013.

²⁷ Ibidem.

2017 m. 67 % visų žuvusių eismo dalyvių žuvo Lietuvos automobilių kelių direkcijos (LAKD) prižiūrimuose kelių ruožuose, o 33% visų Lietuvos keliuose žuvusiųjų žuvo savivaldybių prižiūrimuose kelių ruožuose. Lyginant su 2011 metais, kai buvo užsibrėžtas strateginis tikslas, LAKD prižiūrimuose kelių ruožuose eismo įvykių metu žuvusiųjų skaičius sumažėjo 40%, savivaldybių prižiūrimuose keliuose ir gatvėse –25%.²⁸

Žuvusiųjų skaičius, tenkantis 1 mln. gyventojų Lietuvoje ir kitose Europos Sąjungos šalyse. 2014–2017 m.²⁹

Eilės Nr.	Šali s	Žuvusiųjų sk./ 1 mln. gyventojų			
		2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
1	Švedija	28	27	27	25
2	Jungtinė Karalystė	29	29	28	27
3	Olandija	28	28	31	31
4	Danija	32	31	37	32
5	Airija	42	36	39	33
6	Estija	59	51	54	36
7	Vokietija	42	43	39	38
8	Suomija	42	49	47	39
9	Ispanija	36	36	39	40
10	Malta	24	26	51	43
11	Austrija	51	56	50	47
11	Liuksemburg as	64	64	56	47
12	Slovėnija	52	58	63	50
13	Prancūzija	53	54	54	53
14	Čekija	65	70	58	54
15	Belgija	65	67	56	55
16	Italija	56	56	54	56
17	Slovakija	48	57	51	57
18	Kipras	52	67	54	62
18	Portugalija	61	57	54	62
19	Vengrija	63	65	62	64
20	Lietuva	91	84	66	67
21	Graikija	73	73	76	69
22	Latvija	106	95	80	70
23	Lenkija	84	77	80	75
24	Kroatija	73	82	73	80
25	Bulgarija	91	98	99	96
26	Rumunija	91	95	97	98

²⁸ Kelių ir transporto tyrimo institutas, „Iškaitinių eismo įvykių statistika Lietuvoje 2014-2017 m.“ 2018 <<https://www.ktti.lt/wp-content/uploads/2018/107/Iskaitiniu-eismo-ivykiu-statistika-Lietuvoje-2014%E2%80%932017-m.-atnaujinta-.pdf>> [Žiūrėta data skaičiais].

²⁹ <https://www.ktti.lt/wp-content/uploads/2018/07/Iskaitiniu-eismo-ivykiu-statistika-Lietuvoje-2014%E2%80%932017-m.-atnaujinta-.pdf>

Šaltinis: Europos komisijos CARE duomenų bazė.

Iš pateiktos lentelės duomenų matyti, kad Lietuva 2017 metais priartėjo prie strateginio tikslo, numatyto Valstybinėje saugaus eismo plėtros 2011-2017 metų programoje. Nors lyginant su 2014 metais žuvusiųjų skaičiumi matyti, kad jų skaičius per 3 metus sumažėjo 1/3, tačiau taip ir nepasiekė strateginio tikslo, kad patektų tarp 10 geriausių rezultatų pasižyminčių Europos Sąjungos valstybių (arba ne daugiau kaip 60 žuvusių tenkančių 1 milijonui gyventojų). Neabejotina, kad dalis šių žūčių yra ir nusikalstamos veikos, kai vairuojama esant neblaiviam, pasekmė.

2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujam ANK, numatyta atsakomybė, kylanti už transporto priemonių vairavimą, kai tai daro neblaivūs arba apsvaigę nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vairuotojai. Esminis pakeitimas susijęs su tuo, kad administracinė atsakomybė kyla tik tais atvejais, kai nustatomas lengvas girtumo laipsnis, o tai yra iki 1,5 promilės. Pagal Lietuvos Respublikos BK 281 straipsnio 7 dalį, tais atvejais, kai asmuo vairuoja kelių eismo transporto priemonę arba moko praktinio vairavimo, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, kai jo kraujyje buvo daugiau, nei 1,5 promilės alkoholio, kyla baudžiamoji atsakomybė.³⁰

Taigi, matyti, kad nuo 1984 m. gruodžio 13 d., kai buvo priimtas pirmasis ATPK ir numatyta atsakomybė už vairavimą neblaiviams, tai ir buvo šios atsakomybės pirmosios užuomazgos. Pastebėtina tai, kad tuo metu straipsnis, numatantis atsakomybę vairuojantiems, vairuojantiems transporto priemonės neblaiviams, buvo sudarytas vos iš vienos dalies. Keičiantis visuomenei, socialinėms sąlygoms, su kiekviena šio straipsnio nauja redakcija, didėjo savo apimtimi ir didėjo „ratas“ asmenų, kuriems gali kilti administracinė atsakomybė, kai vairuoja transporto priemonės apsvaigę nuo alkoholio. Su įstatymo pakeitimais keitėsi ir kvalifikuojamasis požymis, apibūdinantis transporto priemonę vairuojančio asmens būklę, tai yra ne tik būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, bet ir esant apsvaigus nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų. Įvertinus tai, matyti, kad administracinės teisės normos, numatančios atsakomybę vairuotojams, apsvaigusiems nuo alkoholio ar narkotinių, psichotropinių medžiagų, nuolat buvo tobulinamos griežtinamos, kol galiausiai dalis

³⁰ 2019 m. sausio 1 d. galiojanti redakcija, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalis. Keista 2015 06 25 įstatymu Nr. XII-1871 (nuo 2017 01 01 – remiantis 2016 03 25 įstatymu Nr. XII-2277) (TAR, 2016, Nr. 2016-06428); (TAR, 2015, Nr. 2015-11240).

atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio, tapo baudžiamoji atsakomybė, kas yra laikoma ultima ratio priemone, tai yra krašutinė ir pati griežčiausia bausmė³¹.

1.2. Baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus raida

Nusikalstama veika baudžiamojoje teisėje pirmiausia siejama su baudžiamąja atsakomybe. Baudžiamoji atsakomybė yra pagrindinis ir natūralus nusikaltimo teisinis padarinys. Per baudžiamąją atsakomybę pasireiškia baudžiamosios teisės esmė, visuomenės teisingumo samprata. Baudžiamasis kodeksas yra ne tik tam, kad jame būtų pateiktas nusikalstamų veikų sąrašas, bet ir tam, kad įteisintų baudžiamosios atsakomybės priemones, taikytinas už nusikalstamą veiką.³² Vairavimas transporto priemonių, esant neblaiviam yra pavojinga ir teisei priešinga veika, už kurią atsakomybė buvo numatyta ATPK, o vėliau ir ANK. Tačiau teisės istorijoje matyti, kad tokia nusikalstama veika skirtingais laikotarpiais buvo reglamentuota Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Baudžiamoji atsakomybė už vairavimą apsvaigus buvo numatyta 1973 metais.

1973 m. gegužės 30 d. Lietuvos TSR BK įsigaliojo 246¹ straipsnis, numatantis baudžiamąją atsakomybę už transporto priemonės vairavimą, esant neblaiviam. Šis straipsnis buvo keistas keletą kartų ir numatė baudžiamąją atsakomybę neblaiviams asmenims, kurie vairuoja transporto priemonę, tačiau būtina sąlyga baudžiamajai atsakomybei kilti už šį straipsnį buvo *pakartotinum*, tai reiškia, kad už transporto priemonių vairavimą esant neblaiviam, kaltininko padarytą pakartotinai per vienerius metus nuo analogiško teisės pažeidimo, baudžiamoji atsakomybė kilo nepriklausomai nuo to, ar asmuo už anksčiau padarytą pažeidimą buvo patrauktas kokion nors atsakomybėn, ar ne.³³ Lietuvos TSR BK 246¹ straipsnio antroji dalis numatė baudžiamąją atsakomybę neblaiviams asmenims, vairuojantiems transporto priemonę, padarytas asmens, anksčiau teisto už šiame straipsnyje numatytą nusikaltimą. Už BK 246¹ straipsnio 1 dalyje numatytą nusikalstamą veiką galėjo būti skirtina laisvės atėmimo iki vienerių metų arba pataisos darbų iki dviejų metų, arba trijų šimtų rublių bauda su specialiosios teisės vairuoti transporto priemonę atėmimu nuo trejų iki penkerių metų, antroji straipsnio numatė griežtesnę sankciją, tai yra asmuo galėjo būti baudžiamas laisvės atėmimu iki trejų metų su specialiosios teisės vairuoti transporto

³¹ FEDOSIUK, O. *Baudžiamoji atsakomybė kaip krašutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. Jurisprudencija*, 2012, t. 19 (2), p.

³² Piesliakas V., *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. 2008, Vilnius. *Justitia*. 175 p.

³³ Lietuvos TSR Baudžiamojo kodekso komentaras. 1989, Vilnius. *Mintis*. 407 p.

priemonę atėmimu penkeriems metams. Pažymėtina, kad pagal BK 246¹ buvo privaloma skirti, tuo metu vadinusią papildomą bausmę, teisės vairuoti transporto priemonės atėmimą, išskyrus atvejus, kai yra Lietuvos TSR BK 45 straipsnio pagrindams, tai yra „kai teismas, atsižvelgdamas į ypatingas bylos aplinkybes bei kaltininko asmenybę ir pripažindamas esant reikalinga paskirti jam bausmę, žemesnę, negu žemiausioji riba, įstatymo numatyta už tą nusikaltimą, arba pereiti prie kitos, švelnesnės bausmės rūšies, gali bausmę šitaip sušvelninti, būtinai nurodydamas sušvelninimo motyvus“³⁴.

Taip pat pagal 1989 m. BK komentaro išaiškinimą, pagal BK 246¹, galėjo būti teisiamas ir asmuo leidęs per vienerius metus pakartotinai vairuoti transporto priemonę neblaiviam ir toks asmuo buvo laikomas, kaip nusikaltimo bendrininku.

1989 m. sausio 25 d. BK 246¹ straipsnis buvo pakeistas ir papildytas naujomis antrąja ir ketvirtąja dalimis, kurios numatė baudžiamąją atsakomybę neblaiviams vairuotojams, kai pakartotinai per vienerius metus vairuoja sau priklausančią transporto priemonę.

2000 m. kovo 28 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 246, 315 straipsnių papildymo ir kodekso papildymo 246¹ straipsniu įstatymas, kuris 2000 m. balandžio 12 d. įsigaliojo ir numatė baudžiamąją atsakomybę tiems asmenims, kurie pakartotinai vairuoja transporto priemonę būdami neblaivūs, apsvaigę nuo narkotikų, vaistų ar kitų svaigųjų medžiagų.³⁵ Įstatymų leidėjas, atsižvelgiant į didelį avaringumą keliuose, tai, kad nemažą dalį avarių sukelia neblaivūs vairuotojai bei, kad vairavimas esant neblaiviam labai padidina avarijos tikimybę, griežtina bausmes už vairavimą apsvaigus, taip pat numato kvalifikuojančius veikos požymius, kada gali būti skiriama didesnė bausmė, tai yra kai nusikalstamą veiką padaro asmuo, kuriam atimta teisė vairuoti transporto priemonės už vairavimą esant neblaiviam, apsvaigusiam nuo narkotinių, vaistų, kitų svaigųjų medžiagų arba kai minėtą nusikalstamą veiką padaro teistas už tą pačią nusikalstamą veiką asmuo. Šis baudžiamojo kodekso straipsnis, 2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojus naujam Lietuvos Respublikos BK, buvo panaikintas ir neteko galios.

2017 m. sausio 1 d. Lietuvos Respublikos BK 281 straipsnis papildytas 7 dalimi, kurioje numatyta baudžiamoji atsakomybė asmenims, vairuojantiems kelių transporto priemonę arba mokantiems praktinio vairavimo esant apsvaigusiems nuo alkoholio, kai

³⁴ Lietuvos TSR Baudžiamojo kodekso komentaras. 1989, Vilnius. *Mintis*. 96 p.

³⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 246, 315 straipsnių papildymo ir kodekso papildymo 246¹ straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000-04-12. Nr. 30-826.

kraujyje buvo daugiau negu 1,5 promilės alkoholio³⁶. Įsigaliojus BK 281 straipsnio pakeitimo įstatymui, kartu įsigaliojo ir naujas Lietuvos Respublikos ANK³⁷, kuriame numatyta administracinė atsakomybė už pažeidimus eismo saugumui, asmenims, vairuojantiems transporto priemones apsvaigus nuo alkoholio. Pažymėtina tai, kad naujajame ANK administracinė atsakomybė kilo tik tokiu atveju, kai vairuotojui nustatomas ne daugiau, kaip 1,5 promilės neblaivumas. Prieš įsigaliojant šioms pataisoms, praktikų ir mokslininkų buvo daug diskutuojama ar BK 281 straipsnio 7 dalis, numatanti atsakomybę asmenims, vairuojantiems transporto priemones, kai nustatomas daugiau nei 1,5 promilės neblaivumas, bus veiksminga ir tokių nusikalstamų veikų skaičius mažės. Savo išvalgomis apie naujas minėto straipsnio pataisas 2017 metų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo metiniame informaciniame pranešime pasidalino ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas Aurelijus Gutauskas, kuris nurodė, kad įsigaliojus 281 straipsnio pakeitimams, buvo kriminalizuota veika, kai asmenys vairuoja transporto priemones, kai jų kraujyje nustatomas daugiau negu 1,5 promilės neblaivumas, taip pat aptarė grėšiančias bausmes už tokią nusikalstamą veiką, tai yra bauda, areštas, laisvės atėmimas iki 1 metų laikotarpiui, teistumas bei baudžiamojo poveikio priemonės, kaip teisės vairuoti atėmimas, transporto priemonės konfiskavimas taip pat savo pranešime pažymėjo tokias kylančias problemas, kad galiojančioje baudžiamojo kodekso 281 straipsnio normoje nėra numatyta baudžiamoji atsakomybė vairuotojams, apsvaigusiems nuo narkotinių medžiagų, taip pat pažymėjo, kaip vieną iš problemų skirtingą asmens apsvaigimo nuo alkoholio būsenos nustatymo praktiką, nustatymo metodų pagrįstumo, taikytinų poveikio priemonių proporcingumo, automobilio konfiskavimo iš trečiųjų asmenų, kartu pabrėždamas, kad represinės priemonės nuo nusikaltimo padarymo atgrasyti negali, nes ne bausmės griežtumas atgraso, o jos neišvengiamumas ir kontrolė.³⁸

2019 m. sausio 11 d. priimtas BK papildymo 281¹ straipsniu įstatymas, kuriuo 68 straipsnio 2 dalyje numatytas uždraudimo terminas naudotis specialiosios teisėmis pakeičiamas nuo vienerių iki penkerių metų, prieš tai buvęs reglamentavimas numatė

³⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Nr. [XII-1871](#), 2015-06-25, paskelbta TAR 2015-07-10.

³⁷ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. TAR. 2015-07-10, Nr. 11216.

³⁸ <https://www.lat.lt/rimvydas-norkus-auksciausiasis-teismas-formuodamas-praktika-byla-po-bylos-negali-aiskinti-nauju-istatymu-is-kuriu-kylantys-gincai-dar-nera-pasieke-teismo/569>;
https://www.lat.lt/data/public/uploads/2018/03/lat_met_2017.pdf

specialiosios teisės uždraudimo terminą nuo vienerių iki trijų metų.³⁹ BK 68 straipsnis reglamentuoja baudžiamojo poveikio priemonės – uždraudimo naudotis specialia teise (teise vairuoti kelių, oro ar vandens transporto priemones, teise laikyti ir nešioti ginklą, teise medžioti, teise žvejoti ir pan.) skyrimą. Teismas gali uždrausti asmeniui naudotis specialiomis teisėmis tais atvejais, kai naudodamasis šiomis teisėmis asmuo padarė nusikalstamą veiką (BK 68 straipsnio 1 dalis).⁴⁰

Pažymėtina, kad vienos iš minėtų specialių teisių – teisės vairuoti kelių transporto priemones – uždraudimo skyrimas tiesiogiai susijęs su atsakomybės už nusikalstamą veiką, numatytą BK 281 straipsnyje, taikymu. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje yra išaiškinęs, kad BK 68 straipsnio paskirtis ir taikymo sąlygos suponuoja pareigą teismui visais atvejais, kai padaromas BK 281 straipsnyje numatytas nusikaltimas, svarstyti uždraudimo naudotis specialia teise taikymo klausimą.⁴¹

2018 m. vasario 19 d. Teisės ir teisėtvarkos komiteto aiškinamajame rašte dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 68 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto pasisakė apie argumentus, kuriais grindžiamas 68 straipsnyje numatyto uždraudimo termino naudotis specialiąja teise pakeitimas iki penkerių metų, o būtent kad išanalizavus ANK nuostatas, reglamentuojančias administracinę atsakomybę už Kelių eismo taisyklių pažeidimus bei transporto priemonių vairavimą esant neblaiviam ar apsvaigus nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, nustatyta, kad tam tikrais atvejais ANK įtvirtintas privalomo skirti teisės vairuoti transporto priemones atėmimo maksimalus terminas yra ilgesnis nei treji metai. Iš tokių atvejų išskirtina, kad:

- pagal ANK 420 straipsnio 5 dalį už chuliganišką vairavimą, esant neblaiviam (nustačius lengvą neblaivumą (daugiau negu 0,4 promilės, bet ne daugiau negu 1,5 promilės) arba apsvaigusiam nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų asmeniui, taip pat vengusiam neblaivumo ar apsvaigimo patikrinimo arba alkoholi, narkotines, psichotropines ar kitas psichiką veikiančias medžiagas vartojusiam iki patikrinimo asmeniui (ANK 420 straipsnio 4 dalis) privaloma skirti teisės vairuoti transporto priemones atėmimą nuo trejų iki penkerių metų;

³⁹ 2019 m. sausio 11 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 68, 281 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 281¹ straipsniu įstatymas. TAR, 2019-01-21. Nr. 859.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015-07-02 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-372-942/2015, nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-418-222/2016.

- pagal ANK 422 straipsnio 9 dalį už transporto priemonių vairavimą apsvaigus nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų (ANK 422 straipsnio 6 dalis) – nuo vieno iki ketverių metų;

- pagal ANK 423 straipsnio 4 dalį už neblaivaus (nustatytas lengvas neblaivumas (daugiau negu 0,4 promilės, bet ne daugiau negu 1,5 promilės) arba apsvaigusio nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų asmens, taip pat vengusio neblaivumo ar apsvaigimo patikrinimo arba alkoholi, narkotines, psichotropines ar kitas psichiką veikiančias medžiagas vartojusio po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo asmens padarytą Kelių eismo taisyklių pažeidimą, kuris sukėlė kitų asmenų nežymų sveikatos sutrikdymą ar lėmė kitiems asmenims priklausančių transporto priemonių, krovinių, kelių, kelio ir kitų įrenginių arba kito turto sugadinimą (apgadinimą) (ANK 423 straipsnio 3 dalis) – nuo trejų iki penkerių metų.⁴²

Išnagrinėjus nurodytas BK ir ANK nuostatas lyginamuoju aspektu darytina išvada, jog už administracinius nusižengimus numatyta griežtesnė poveikio priemonė nei už veikas, pripažįstamas nusikaltimais, baudžiamojo poveikio priemonė, kuri gali būti teismo paskirta asmeniui už padarytą nusikalstamą veiką, yra švelnesnė nei privalomai skiriama už administracinio nusižengimo, kuris yra lengvesnis ir mažiau pavojingas, padarymą.

Minėtame aiškinamajame rašte aiškiai išdėstyti argumentai, dėl ko turi būti griežtinama ši baudžiamojo poveikio priemonė, o būtent, kad pakeitus BK 68 straipsnio 2 dalį būtų pašalintas neatitikimas tarp BK ir ANK nuostatų, reglamentuojančių to paties pobūdžio pasekmes – teisės vairuoti transporto priemones terminuotą netekimą – sukeliančių poveikio priemonių taikymą bei būtų išvengiama atvejų, kai už nusikalstamos, t. y. pavojingesnės, sunkesnių padarinių, veikos padarymą asmeniui taikoma švelnesnė poveikio priemonė nei už administracinį nusižengimą.⁴³ Kas ir buvo padaryta ir šie pakeitimai įsigalioja nuo 2019 m. balandžio 1 d.

Pagal BK papildymo 281¹ straipsniu įstatymą, panaikinama BK 281 straipsnio 7 dalis ir baudžiamasis kodeksas papildomas 281¹ straipsniu, kuris numato baudžiamąją atsakomybę neblaiviams asmenims, vairuojantiems transporto priemonę, tai yra motorinę transporto priemonę, traktorių ar savaeigę mašiną arba mokė praktinio vairavimo, kai asmeniui, vairavusiam transporto priemonę, nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas, arba

⁴² 2018 m. vasario 19 d. Teisės ir teisėtvarkos komiteto aiškinamasis raštas dėl Baudžiamojo kodekso 68 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto. Nr. XIII-P-1699.

⁴³ Ibidem.

vengė neblaivumo patikrinimo, kai jam buvo nustatyti neblaivumo požymiai, arba vartojo alkoholį po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo ir jam nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas. Minėto straipsnio 2 dalis numato baudžiamąją atsakomybę asmenims, kai veikia, numatyta pirmojoje dalyje padaroma dėl neatsargumo.

Pagrindiniai argumentai dėl ko įstatymų leidėjas panaikino BK 281 straipsnio 7 dalį ir kodeksą papildė nauju BK 281¹ straipsniu, buvo, kad BK 281 straipsnio 7 dalyje nėra įtvirtinta padarinių požymio, o nusikalstamos veikos baigtinumas siejamas tik su tam tikrų veiksmų atlikimu ar jų vengimu, tai yra pakanka, kad asmuo vairuotų transporto priemonę neblaivus, jeigu jam nustatytas 1,5 ir daugiau promilių neblaivumas.⁴⁴

Nuo 2019 m. balandžio 1 d. įsigaliojęs BK 281¹ straipsnis numato baudžiamąją atsakomybę ir kai veikia padaroma neatsargia kaltės forma. Dėl šios teisės normos dalies kilo nemažai diskusijų, tačiau teismų praktikoje yra pateiktos taisyklės, kaip vertinti tam tikrus argumentus dėl numatytos veikos dėl neatsargumo, o būtent 2017 m. gruodžio 20 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atmetė kasatoriaus argumentus, kad „BK 281 straipsnio 7 dalyje numatyta nusikalstama veika nagrinėjamu atveju galėjo būti padaryta neatsargia kaltės forma (kasatorius teigė, kad iš nuteistojo S. G. parodymų matyti, kad „jis atsikėlė pamiegojęs, daugiau alkoholio nevartojo, jautėsi blaivus, todėl sėdo vairuoti, nežinojo ir nejautė, kad jo kraujyje yra daugiau nei 1,5 promilės alkoholio, nes be specialiosios įrangos pasitikrinti blaivumo negalėjo. Šios aplinkybės nerodo asmens tyčios padaryti nusikalstamą veiką, tačiau rodo nusikalstamą nerūpestingumą“). Teismas pažymėjo, kad Kelių eismo taisyklės draudžia vairuoti transporto priemonę asmenims, neturintiems šios teisės, taip pat neblaiviams, apsvaigusiams. Kasaciniame skunde dėstomi pasisakymai, kad nuteistasis, prieš vairuodamas automobilį, jautėsi gerai ar negalėjo žinoti, kad jo apsvaigimas nuo alkoholio yra didesnis nei 1,5 promilės, nėra pagrindas pripažinti, kad nusikalstama veika padaryta dėl neatsargumo. Esant kraujyje tokiam kiekiui alkoholio, asmuo negali jaustis taip, kaip būdamas blaivus ar esant įstatymo leistinam apsvaigimui nuo alkoholio – nuo 0,0 iki 0,4 promilės. Įvertinus tai, kad S. G. Kelių eismo taisyklių reikalavimai, keliame vairuotojams, yra žinomi, tai, kad jam buvo nustatytas vidutinis girtumas, patvirtina, kad jis suvokė, jog yra apsvaigęs, o Kelių eismo taisyklės draudžia tokios būsenos vairuoti transporto priemonę, vis tiek vairavo transporto priemonę, t. y. jo veiksmai buvo tyčiniai. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

⁴⁴ 2018 m. lapkričio 21 d. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto. Nr. 102-P-53.

konstatavo, kad pagal nustatytas faktines bylos aplinkybes S. G. baudžiamasis įstatymas – BK 281 straipsnio 7 dalis – pritaikytas tinkamai. Pažymėtina, kad jeigu asmuo buvo apsvaigęs 1,51 ir daugiau promilių, atsitikus padariniams, jis už veiką dėl tokio neblaivumo 1,51 promilės atskirai nebaudžiamas, nes šiuo metu 7 dalis yra BK 281 straipsnyje, t. y. viename straipsnyje ir atskirai dviejų veikų kvalifikuoti negalima, todėl asmuo nuteisiamas taip pat, kaip ir būdamas apsvaigęs 0,41 promilių, todėl 1,51 neblaivumo veiką reikia nustatyti atskirame BK straipsnyje.⁴⁵ BK 281¹ straipsnyje formuluojama 2 dalis, kai asmenys, vairuodami transporto priemones būdami apsvaigę nuo alkoholio 1,51 promilės ir daugiau, atsako ir dėl neatsargumo.

Taip pat BK 281¹ straipsnyje nustatoma atsakomybė už vengimą pasitikrinti neblaivumą, jeigu asmeniui buvo nustatyti neblaivumo požymiai. Teismų praktikoje pripažįstama, kad neblaivumo patikrinimo vengimas – tai atvejai, kai dėl asmens sąmoningos veikos nebuvo galimybių patikrinti jo neblaivumo, o konstatuojant, kad asmens veika kvalifikuojama kaip vengimas pasitikrinti neblaivumą, pakanka nustatyti, jog asmuo išreiškė savo valią neblaivumo nesitikrinti, kai buvo galimybės tokį patikrinimą atlikti.⁴⁶ Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintų Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklių 6.2 papunktyje nustatyta, kad policijos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai transporto priemonės vairuotojui, nusikalstamos veikos padarymu įtariamam asmeniui ar administracinę atsakomybę traukiamam asmeniui, prieš jį tikrindami ar pristatydami į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, žodžiu paaiškina jam atsisakymo tikrintis arba atlikti medicininę apžiūrą teisinius padarinius.⁴⁷

2019 m. balandžio 1 d. įsigaliojus BK 281 straipsnio pakeitimams ir papildžius baudžiamąjį kodeksą 281¹ straipsniu, panaikinamas iki tol galiojęs reikalavimas tikrinti alkoholio koncentraciją kraujyje. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas pagrindinio komiteto išvadoje pasisakė, kad priimant šią pataisą, reikėtų atsižvelgti, kad išbraukimas iš BK 281 straipsnio 7 dalies reikalavimą tikrinti alkoholio koncentraciją kraujyje dar labiau atveria kelią neteislingumui, nes gali ir standartizuoti

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017-12-20 *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-392-699/2017*.

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015-04-14 *nutartis administracinių teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-35-648/2015*.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. 102-P-53. TAR, 2019 m. lapkričio 21 d. Nr. 859.

aparatai pagal etalonus „klysti“, kas ne vieną kartą praktikoje yra atsitikę, net jeigu ateityje jie būtų ir aukštesnės kokybės, vis tiek galimos klaidos, tokiu būdu galima ir visai nekaltą asmenį nuteisti kriminaline bausme. Pažymėjo tai, kad įstatymo projekto rengėjai siūlo palengvinti pareigūnų darbą, tačiau nesiekia nustatytos valstybei pareigos nustatyti teisingą, aiškią ir nedviprasmišką teisės normą, apie tokią pareigą įstatymo leidėjui ne viename nutarime yra pasisakęs Konstitucinis Teismas. Be to, Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 2 straipsnio 42 dalyje nustatyta: „42. Neblaivumas – etilo alkoholio vartojusio asmens būseną, kai šio alkoholio koncentracija biologinėse organizmo terpėse (iškvėptame ore, kraujyje, šlapime, seilėse ar kituose organizmo skysčiuose) viršija įstatymų nustatytą leidžiamą normą<...>.“⁴⁸ Todėl neblaivumo patikrinimas tik pareigūnų turimais įrenginiais prieštarauja Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo nuostatomis.⁴⁹ Todėl Lietuvoje asmeniui paliekama teisė įrodinėti blaivumą ir iš kraujo mėginio, asmuo gali nuvykti į gydymo įstaigą ir duoti kraują, kaip tai numatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintose Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklėse, jų 6.2 papunktyje nustatyta, kad policijos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai transporto priemonės vairuotojui, nusikalstamos veikos padarymu įtariamam asmeniui ar administracinės atsakomybės traukiamam asmeniui, prieš jį tikrindami ar pristatydami į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, žodžiu paaiškina jam atsisakymo tikrintis arba atlikti medicininę apžiūrą teisinius padarinius.⁵⁰

⁴⁸ Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas. Galiojanti suvestinė redakcija 2018-07-01-2019-03-31. *Valstybės žinios*, 2000-10-31, Nr. 92-2883.

⁴⁹ 2018-11-21 Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. 102-P-53. Vilnius.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklės. *Valstybės žinios*, 2006-05-18, Nr. 56-2000.

2. NUSIKALSTAMOS VEIKOS UŽ VAIRAVIMĄ APSVAIGUS SUDĖTIES POŽYMIŲ VERTINIMAS

Vertinant žmogaus poelgį kaip nusikalstamą ar nenusikalstamą, baudžiamojoje teisėje naudojamas nusikalstamos veikos sudėties modelis. Remiantis šiuo modeliu, norint padaryti išvadą apie nusikalstamą ar nenusikalstamą veikos pobūdį, būtina nustatyti nusikalstamos veikos sudėtį kaltininko veikoje, tai yra faktą, kad asmens poelgiui yra būdingi visi baudžiamajame įstatyme numatytos ir draudžiamos veikos požymiai.⁵¹ Pagal šiuo metu galiojantį BK 281¹ straipsnio reglamentavimą, numatyta nusikalstama veika, turinti formalios nusikalstamos veikos požymių, tai yra nusikalstama veika laikoma baigta, kai „asmuo vairuoja motorinę transporto priemonę, traktorių ar savaeigę mašiną arba mokina praktinio vairavimo esantis neblaivus, kai jam nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas, arba vengia neblaivumo patikrinimo, kai nustatyti neblaivumo požymiai, arba vartoja alkoholį po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo ir jam nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas“⁵².

2.1. Nusikalstamos veikos už vairavimą apsvaigus objektas

Baudžiamojoje teisėje nusikalstamos veikos objektu laikomos baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės⁵³, baudžiamosios teisės doktrinoje nurodoma, kad nusikalstamos veikos objektas – tai teisinių gėrių, į kuriuos kėsinamasi nusikalstama veika, kurie saugomi baudžiamųjų įstatymų, visuma. Nusikalstamos veikos sudėtys gali turėti vieną pagrindinį objektą, taip pat viena nusikalstamos veikos sudėtis gali apimti ir kelias papildomas baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes.⁵⁴

Iki 2019 m. balandžio 1 d. naujo galiojusio reguliavimo, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalyje buvo numatyta, kad „tas, kas vairavo kelių transporto priemonę arba mokė praktinio vairavimo būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, kai jo kraujyje buvo daugiau, negu 1,5 promilės alkoholio, baudžiamas bauda arba areštu, arba

⁵¹ Piesliakas V., *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2006. 175 p.

⁵² Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25. Nr. 89-2741. 281¹ str.

⁵³ Piesliakas V., *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2006. 180 p.

⁵⁴ Piesliakas V., *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2006. 228 p.

laisvės atėmimu iki vienerių metų“⁵⁵. Analizuojamame straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos sudėties požymiai gali pasireikšti alternatyvių nusikalstamų veikų padarymu, kurių įstatymo leidėjo suformuotas tiesioginis objektas – *eismo saugumas, o papildomu objektu derėtų laikyti žmonių gyvybę, sveikatą ir nuosavybę*.⁵⁶

Eismo saugumas suprantamas, kaip eismo ypatybių visuma, rodanti, kiek eismo dalyviai yra apsaugoti nuo eismo įvykių ir jų padarinių,⁵⁷ eismo saugumas gali būti pažeidžiamas tuomet, kai nepaisoma kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių, kurios įtvirtintos įvairiuose teisės aktuose.⁵⁸

Taigi matyti, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio dispozicija yra blanketinė⁵⁹, jos turinį atskleidžia Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamos Kelių eismo taisyklės. Minėtose Kelių eismo taisyklėse yra įtvirtintos konkrečios kelių transporto eismo saugumo ir transporto priemonių eksploatavimo taisyklės, už kurių pažeidimą kaltas asmuo gali būtų traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal baudžiamojo kodekso 281 straipsnį.⁶⁰ Šiaulių apylinkės teismo baudžiamojoje byloje kaltininkas buvo kaltinamas pažeidęs kelių eismo taisykles, o būtent, kad numatytoje vietoje, vairuodamas automobilį, pažeidė Kelių eismo taisyklių 9 ir 30 punktuose numatytus reikalavimus – tai yra, artėdamas prie pėsčiųjų perėjos, nesilaikė visų būtinų atsargumo priemonių ir sukėlė pavojų kitų eismo dalyvių saugumui, nesulėtino greičio ir nesustojo prieš pėsčiųjų perėją praleisti per pėsčiųjų perėją einančios pėsčiosios, nesiėmė papildomų atsargumo priemonių esant blogam matomumui, akinant saulės šviesai, ir neįsitikino, kad pėsčiųjų perėjoje nėra pėsčiųjų, kuriuos turėtų praleisti, – ir dėl to kliudė pėsčiąją, tokiu būdu įvyko eismo įvykis, dėl kurio nukentėjusiajai buvo padaryti sužalojimai, atitinkantys sunkų sveikatos sutrikdymą.⁶¹ Taigi kaltininkui, pažeidus Kelių eismo taisyklių kelis punktus, kilo sunkios pasekmės, nukentėjęs asmuo patyrė sunkų sveikatos sutrikdymą.

Kvalifikuojant nusikalstamas veikas, kai yra pagrindinis objektas ir kelios papildomos saugomos vertybės, pakanka nustatyti bent vieną papildomą įstatymo saugomą vertybę, tai yra nusikalstamos veikos objektą, kadangi nenustačius pagrindinio ir papildomos įstatymo

⁵⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, 281 straipsnio 7 dalis. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741.

⁵⁶ Autorių kolektyvas. Kuzminovas M., *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Specialioji dalis. Antroji dalis. 2017. Vilnius. 629 p.

⁵⁷ Ancelis P., Bučiūnas G., Šalčius M., Šlepetys R. *Atskirų nusikalstamų veikų tyrimas*. Vilnius, 2016. 261 p.

⁵⁸ *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras III*. Vilnius, 2010. 428 p.

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras III*. Vilnius, 2010. 429 p.

⁶¹ Šiaulių apylinkės teismo 2018-05-30 nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-657-476/2018.

saugomos vertybės, nėra ir nusikalstamos veikos, kuri be kitų nusikalstamos veikos sudėties požymių, privalomai turi būti nukreipta į įstatymo saugomą vertybę. V. Piesliakas teigia, kad pagal minėtą BK 281 straipsnį pakanka, kad, pažeidžiant transporto eismo saugumą, būtų pažeista bent viena papildoma baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė, įeinanti į šio BK straipsnio sudėtį. Tačiau jei dėl vienos veikos viena greta pagrindinės pažeidžiamos visos trys papildomos vertybės, atsakomybė kyla taip pat už vieną nusikaltimą pagal BK 281 straipsnio atitinkamą dalį. Tokiu atveju, jei darant veiką pažeidžiama tik pagrindinė įstatymo saugoma vertybė, bet nekyla pavojus ir nenukenčia nė viena iš papildomų baudžiamojo įstatymo saugomų vertybių, padaryta veika negali būti kvalifikuojama pagal BK straipsnį, kurio sudėtis saugo kelias vertybes.⁶²

Pagal 2019 m. sausio 11 d. BK papildymo 281¹ straipsniu įstatymą, buvo panaikinta baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalis ir kodeksas papildytas 281¹ straipsniu, kuriame numatyta baudžiamoji atsakomybė už vairavimą, kai vairuoja neblaivus asmuo. Pastebėtina, kad įsigaliojus šiems pakeitimams, nusikalstamos veikos objektas, kai transporto priemonę vairuoja neblaivus asmuo, išlieka toks pat, tai yra tiesioginis objektas – eismo saugumas, o papildomu objektu galima laikyti žmonių gyvybę, sveikatą ir nuosavybę.

2.2. Nusikalstamos veikos už vairavimą apsvaigus objektyviosios pusės požymiai

Objektyvieji nusikalstamos veikos požymiai tai išorinė ir akiai matoma šios veikos dalis.⁶³ Prie objektyviųjų nusikalstamos veikos požymių priskiriama baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės, pavojinga veika, nusikalstamos veikos dalykas, nusikalstamos veikos padarymo būdas, laikas, vieta, priemonės, aplinkybės, padariniai, priežastinis ryšys tarp padarytos veikos ir kilusių padarinių, kai nusikalstamos veikos sudėtis yra materialinė. Labai svarbu, kad kuo tiksliau teisės normoje būtų apibrėžta objektyvieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai, kadangi nuo objektyvių nusikalstamos veikos sudėties požymių aprašymo

⁶² Piesliakas V., *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2006. 228 p.

⁶³ Piesliakas V., *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2006. 205 p.

apibrėžtumo priklauso ne tik objektyviųjų, bet ir subjektyviųjų sudėties požymių įrodinėjimas.⁶⁴

Vienas iš objektyviosios pusės požymių yra pavojinga veika. Nusikalstamos veikos pavojingumas reiškia, kad tokia veika kėsিনamasi į įstatymo saugomas vertybes ir dėl to šioms vertybėms yra padaroma žala ar sukeliama tokios žalos atsiradimo grėsmė. Nusikaltimo pavojingumas apibūdinamas pavojingumo pobūdžiu ir laipsniu, kuriems įtakos turi objektyviosios ir subjektyviosios nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės.⁶⁵ Teismas, sprenddamas, kokios rūšies ir kokio dydžio bausmę kaltinamajam paskirti, pirmiausiai atsižvelgia į jos padarymo būdą, pavojingumo visuomenei laipsnį. Aptariamam atveju, kur numatyta baudžiamoji atsakomybė asmenims vairavusiems transporto priemonę, kai kraujyje nustatyta daugiau, nei 1,51 promilės alkoholio, pavojingumą, pažymėtina tai, kad automobilio vairavimas esant neblaiviam kelia grėsmę ne tik eismo saugumui, tačiau ir asmenų gyvybei, sveikatai bei turtui. Žmogaus gyvybė ir sveikata yra vienos svarbiausių Konstitucijoje įtvirtintų įstatymo ginamų vertybių. Įstatymų leidėjas, gindamas šias vertybes, atsižvelgdamas į veikos pavojingumą, kelių transporto priemonės vairavimą, neblaiviam, kai pažeidėjo kraujyje yra daugiau negu 1,51 promilės alkoholio, priskyrė nusikaltimams, numatydamas už tai baudžiamąją atsakomybę.⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad veikos, kai asmuo vairuoja transporto priemonę neblaivus, padarymo vieta nerodo mažesnio jos pavojingumo laipsnio kelių eismo dalyvių saugumui, nežiūrint į tai ar nusikalstama veika daroma judriame kelyje ar vairuojama žemės ūkio technika mažai judrioje ar dirbamos žemės teritorijoje, veika yra pavojinga.⁶⁷

Vien pavojingumo nepakanka, kad veika būtų laikoma nusikaltimu, tai yra nusikaltimu laikomos tik tokios veikos, kurios numatytos baudžiamajame įstatyme. Būtent žalos pobūdis, dydis išreiškia nusikaltimų pavojingumą, tai yra socialinį, materialųjį veikos požymį, pagal kurį nusikalstamos veikos atibojamos nuo nenusikalstamų, įstatyme diferencijuojama baudžiamoji atsakomybė, nuosprendyje individualizuojama bausmė. Veikos pavojingumo suvokimas svarbus konstatuojant kaltę, jos formą ir rūšį. Taigi, jei veika turi konkrečios nusikaltimo sudėties požymių, tačiau iš esmės nepadaro žalos baudžiamojo

⁶⁴ Piesliakas V., *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2006. 206 p.

⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018-10-30 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-315-303/2018.

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018-10-16 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-315-303/2018.

⁶⁷ Marijampolės apylinkės teismo 2018-10-16 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1203-633/2018.

įstatymo saugomiems visuomeniniams santykiams arba kitiems teisiniams gėriams ar nesukelia realaus pavojaus tokiai žalai atsirasti, yra objektyvios prielaidos išvadai, jog tokia veika vertintina kaip nereikšminga baudžiamojo įstatymo saugomoms vertybėms.⁶⁸Šiuo atveju jos pavojingumą, kaip nusikalstamos veikos, lemia būtent apsvaigimo laipsnis. Nustačius, jog asmens kraujyje apsvaigimas nuo alkoholio yra mažesnis nei 1,5 promilės, tokie kaltininko veiksmai kvalifikuojami kaip administracinis nusižengimas, pagal ANK 422 straipsnį, o iki 0,4 (pagal bendrąją taisyklę, kurios išimtis – vairuotojai, neturintys dviejų metų stažo, kuriems galioja 0,00 promilių apsvaigimas) asmens veiksmai nelaikomi teisės pažeidimu. Apibendrintai galima teigti, jog analizuojamos nusikalstamos veikos sudėties požymis iš esmės siejamas su kaltininko apsvaigimo nuo alkoholio laipsniu, kadangi būtent dėl to, asmuo netenka koncentracijos ir tokiais savo veiksmais, tai yra dalyvaudamas eisme, kelia grėsmę kitų eismo dalyvių sveikatai, turtui ir saugumui.

Naująja BK 281¹ straipsnio redakcija buvo praplėsta alternatyvių veiksmų, kuriais galima padaryti nusikalstamą veiką, sąrašas, numatoma, kad nusikalstama veika gali būti padaroma „vairuojant motorinę transporto priemonę, traktorių ar savaeigę mašiną arba mokinant praktinio vairavimo esant neblaiviam, kai nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas, arba vengiant neblaivumo patikrinimo, kai nustatyti neblaivumo požymiai, arba vartojant alkoholį po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo ir jam nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas“⁶⁹. Kauno apylinkės teisme nagrinėjamoje baudžiamojoje byloje kaltinamasis neigė, kad vairuojant jis galėjo būti tokio neblaivumo laipsnio, koks buvo nustatytas specialisto išvadoje, tai yra neblaivumo laipsnis viršijo 1,5 promilės, kadangi alkoholį jis vartojo ir po eismo įvykio iki atvykstant policijos pareigūnams. Tačiau teismas, atlikęs išsamų įrodymų tyrimą byloje, nustatė, kad byloje pakankamai surinkta duomenų apie tai, jog kaltinamasis vairavimo, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, kai jo kraujyje daugiau nei 1,5 promilės alkoholio.⁷⁰Iš bylų analizės matyti, jog dažnai kaltinamieji asmenys, tiek ikiteisminio tyrimo metu, tiek teismo nagrinėjimo metu teigia, kad alkoholį vartojo po padaryto eismo įvyki ar todėl įstatymų leidėjas, kriminalizavęs vairavimą apsvaigus nuo alkoholio ir norėdamas sumažinti galimybę išvengti baudžiamosios atsakomybės (kai byloje nesurenkama pakankamai duomenų, paneigiančių kaltinamojo versiją), kriminalizavo ir alkoholio vartojimą po eismo įvykio.

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos *nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-271-648/2015, 2K-230-697/2017*.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25. Nr. 89-2741. 281¹ str.

⁷⁰ Kauno apylinkės teismo 2018-02-02 *nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-344-966/2018*.

Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 2 dalies 65 punkte, nurodyta, kad „specialiųjų transporto priemonių vairuotojų mokymas - Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka organizuojamas ir vykdomas specialiųjų transporto priemonių vairuotojų mokymas”⁷¹, taip pat šio įstatymo 21 straipsnio 2 dalyje numatyti reikalavimai asmenims, mokinantiems praktinio vairavimo, svarbu pažymėti, kad mokyti vairuoti keliuose šeimos narius, siekiančius įgyti teisę vairuoti B kategorijos transporto priemones, leidžiama Susisiekimo ministerijos arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka⁷². To paties straipsnio 6 dalyje įtvirtinta, kad asmuo, kuris moko vairuoti, yra prilyginamas vairuotojui. Jis privalo laikytis vairuotojams nustatytų reikalavimų ir užtikrinti, kad mokymo metu būtų laikomasi kelių eismo taisyklių⁷³. Iš administracinės teisės pažeidimų bylų analizės matyti, kad pasitaikę atvejų, kai pirmų instancių teismai, už tam tikrus kelių eismo pažeidimus, nubausedavę asmenis, kurie mokinęsi vairuoti transporto priemonę su šeimos vairavimo instruktoriumi. Tiek Saugaus eismo automobilių keliais įstatyme, tiek teismų praktikoje, nustatyta, kad tais atvejais, kai asmuo turėjo teisės aktų suteikiamą teisę vairuoti transporto priemonę kaip mokinys, o už kelių eismo taisyklių laikymąsi praktinio vairavimo metu atsako šeimos vairavimo instruktorius⁷⁴. Taigi *mokymas praktinio vairavimo esant neblaiviam* pasireiškia asmens, atitinkančio instruktoriui keliamus reikalavimus arba asmens, mokinančio vairuoti transporto priemonę šeimos narius, siekiančius įgyti teisę vairuoti B kategorijos transporto priemones, leidžiama Susisiekimo ministerijos arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka, veiksmai, atliekami, esant neblaiviam, kai nustatytas daugiau nei 1,5 promilės alkoholio neblaivumas. Esant šioms aplinkybėms, asmeniui, mokinusiui praktinio vairavimo kyla baudžiamoji atsakomybė pagal BK 281¹ straipsnio nuostatas.

Iki 2019 m. balandžio 1 d. galiojusioje BK 281 straipsnio 7 dalies redakcijoje nebuvo numatyta baudžiamoji atsakomybė asmenims, vengusiems neblaivumo patikrinimo, kai jiems nustatyti neblaivumo požymiai. Praktikoje pasitaikę atvejų, kuomet asmenys, vairuojantys transporto priemonę būdami neblaivūs, atsisakę tikrintis neblaivumą, galėdavę išvengti baudžiamosios atsakomybės, o tai reiškia ir teistumo, nusikalstamos veikos padarymo priemonės – automobilio konfiskavimo ir atsakyti tik administracine tvarka už vengimą

⁷¹ Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000-10-31. Nr. 92-2883.

⁷² Ibidem.

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo teisėjų kolegijos 2009-10-30 nutarimas administracinio nusižengimo byloje Nr. N-575-2250-09.

tikrintis apsvaigimą. Siekiant, kad neliktų atvejų, kai yra piktnaudžiaujama tokia situacija, kasacinis teismas pasisakė, kad įstatymo formuluotė, nenustato imperatyvo įrodinėti alkoholio kiekį kraujyje išimtinai laboratoriniu tyrimu⁷⁵, tačiau tais atvejais, kai asmenys atsisakydavę visiškai tikrintis neblaivumą, nors ir matyti, kad yra neblaivumo požymiai, nebuvo galima patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Taigi įstatymų leidėjas, siekdamas sumažinti galimybę išvengti baudžiamosios atsakomybės tokiais atvejais, nuo 2019 m. balandžio 1 d. papildė BK 281¹ straipsniu, pagal kurį baudžiamoji atsakomybė kyla asmenims, vengusiems neblaivumo patikrinimo, kai nustatyti neblaivumo požymiai. Neblaivumo požymiai teorijoje apibūdinami, kaip iš burnos sklindantis alkoholio kvapas, neadekvati elgsena, nerišli kalba, nekoordinuoti judesiai⁷⁶.

„Fiziologinis girtumas nepašalina baudžiamosios atsakomybės už tokioje būsenoje padarytą veiką, nepriklausomai nuo girtumo laipsnio. Net ir tuo atveju, jei kaltininkas buvo stipriai apsvaigęs ir teigs, kad dėl girtumo nieko neprisimena apie nusikaltimo padarymo aplinkybes, baudžiamoji atsakomybė kils, išskyrus patologinio girtumo atvejį. Baudžiamoji atsakomybė tokiu atveju pagrindžiama tuo, kad asmuo suprasdamas, jog dėl alkoholio vartojimo gali stipriai apgirsti, prarasti kontrolę savo veiksams ir dėl to padaryti nusikalstamą veiką, savo noru vartoja alkoholinius gėrimus ir priveda save prie tokios būsenos, kai jo psichika ima iškreiptai atspindėti tai, kas vyksta aplink ir praranda kontrolę savo veiksams“⁷⁷.

Lyginant su prieš tai galiojusių reglamentavimu, tiek jo metu, tiek ir po 2019 m. balandžio 1 d. ši nusikalstama veika siejama su neblaivumo nustatymu, tačiau iki 2019 m. balandžio 1 d. galiojusioje redakcijoje nusikalstama veika, numatyta galiojusiame BK 281 straipsnio 7 dalyje, buvo siejamas su alkoholio kiekio nustatymu kraujyje, todėl inkriminuojant šią nusikalstamą veiką buvo būtina nustatyti, kad asmens kraujyje yra daugiau, nei 1,5 promilės alkoholio. Nesant tokių duomenų, inkriminuojant šį baudžiamojo kodekso straipsnį, kuriame buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė asmenims, vairuojantiems transporto priemones, esant apsvaigusiems nuo alkoholio, kai jų kraujyje yra daugiau, kaip 1,5 promilės alkoholio, kildavę problemų. Atsižvelgiant į tai teismų praktikoje

⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2018-04-11 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-121-697/2018.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija. Įsakymas dėl Medicininės apžiūros neblaivumui (girtumui) ar apsvaigimui nuo psichiką veikiančių medžiagų nustatyti atlikimo ir Bendros asmens būklės įvertinimo metodikų patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2006-06-24. Nr. 71-2641.

⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2003-11-18 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-666/2003.

pasitaiko atvejų, kai laikomasi pozicijos, jog pradėtas baudžiamasis procesas turi būti nutrauktas, tais atvejais, kai ikiteisminio tyrimo metu, alkoholio kiekio kraujyje nustatymui, nebuvo paimtas kraujo mėginys, o neblaivumo faktas ikiteisminio tyrimo metu nustatytas tik remiantis alkotesterio parodymais. *Kretingos rajono apylinkės teismas nuosprendyje pasisakė, kad* atsižvelgiant į tai, jog kaltinamasis atsisakė duoti kraujo tyrimui, byloje nėra surinkta jokių įrodymų, kad kaltinamojo kraujyje buvo daugiau nei 1,5 promilės alkoholio, todėl teismas sprendžia, kad kaltinamasis nepadarė veikos, turinčios nusikaltimo, numatyto baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalyje, požymių⁷⁸. Šioje baudžiamojoje byloje apeliacinės instancijos teismas, sutikdamas su pirmos instancijos teismo sprendimu ir palikdamas galioti pirmos instancijos teismo nuosprendį bei perdavęs asmens atvejį nagrinėti administracine tvarka, pažymėjo, kad įstatymų leidėjas, kriminalizuodamas vairavimą neblaiviam, vienareikšmiai numatė, kad baudžiamoji atsakomybė kyla, jeigu asmuo vairuoja kelių transporto priemonę arba moko praktinio vairavimo būdamas apsvaigęs nuo alkoholio kai jo kraujyje, o ne kitose organizmo terpėse yra daugiau negu 1,5 promilės alkoholio,⁷⁹ tai gi akivaizdu, jog pritarė, jog asmens apsvaigimas baudžiamojoje byloje gali būti nustatomas tik viena įrodinėjimo priemone – kraujo paėmimu. Atsižvelgiant į esamą teisinį reglamentavimą, įstatymo leidėjo siekius kriminalizuojant šią veiką, pažymėtina, jog toks glaustas baudžiamojo įstatymo dispozicijos aiškinimas ne tik padėtų išvengti asmenims baudžiamosios atsakomybės (jiems atsisakant duoti kraują), bet ir turėtų būti prieštaringai vertinamas administracinių teisės pažeidimų kontekste, kai asmenų apsvaigimas nuo alkoholio, jiems pažeidus kelių eismo taisyklės, nustatomas alkotesterio parodymais. Svarbu ir tai, jog toks apeliacinio teismo aiškinimas iš esmės prieštarauja naujam BK 281¹ straipsniui). Ir nors minėtoje baudžiamojoje byloje apeliacinės instancijos teismas nurodė, jog apkaltinamasis nuosprendis negali būti grindžiamas prielaidomis, bet tik patikimais įrodymais, kurie turi būti neprieštaringi, nuoseklūs, tarpusavyje susiję, iš jų analizės turi logiškai išplaukti kaltinamojo kaltę bei kitas svarbias aplinkybes patvirtinančios išvados ir turi būti paneigti kaltinimui prieštaraujantys duomenys⁸⁰, tačiau toks šio įstatymo aiškinimas buvo vertinamas kritiškai, kadangi atsirado terpė asmenims išvengti baudžiamosios atsakomybės, nesant specialisto išvados dėl alkoholio koncentracijos kraujyje, net ir esant alkotesterio duomenims, kuriuose nustatyta, kad kaltininko neblaivumas viršija 1,5 promilės.

⁷⁸ Kretingos r. apylinkės teismo 2017-06-14 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-89-474/2017.

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-606/2011.

Atsižvelgiant į susidariusią probleminę situaciją, kasacinis teismas išsprendė šią problemą, nurodydamas, kad „įstatymo formuluotė, nenustato imperatyvo įrodinėti alkoholio kiekį kraujyje išimtinai laboratoriniu tyrimu”⁸¹. Tačiau asmuo traukiamas administracinė atsakomybė, jei jo neblaivumas nenustatomas kitais ne laboratoriniais tyrimais. Tai, jog aukščiau aptarta teismų praktika įvertinta kaip ydinga, 2019 m. sausio 11 d. buvo priimtas baudžiamojo kodekso papildymo 281¹ straipsniu įstatymas, kuriuo baudžiamasis kodeksas papildytas 281¹ straipsniu, kurio pirmoji dalis numato baudžiamąją atsakomybę asmeniui, vengiančiam neblaivumo patikrinimo, kai jam buvo nustatyti neblaivumo požymiai, arba vartojo alkoholį po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo.⁸² Neblaivumo požymiai numatyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 452, 6.1 ir 9.1 p. Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintoje metodikoje, suderintoje su Vidaus reikalų ministerija. Šios Medicininės apžiūros neblaivumui ar apsvaigimui nuo psichiką veikiančių medžiagų nustatyti atlikimo metodikos, patvirtintos Sveikatos apsaugos ministerijos įsakymu, kuriame išvardinti neblaivumo požymiai: 1. iš burnos sklinda alkoholio kvapas; 2. neadekvati elgsena; 3. nerišli kalba; 4. nekoordinuoti judesiai.⁸³ Taigi nustačius šių požymių, galima teigti, kad asmeniui buvo nustatyti neblaivumo požymiai, o jam atsisakius, vengiant neblaivumo patikrinimo, asmuo trauktinas baudžiamojon atsakomybėn pagal baudžiamojo kodekso 281¹ straipsnio 1 dalį.

Nuo 2019 m. balandžio 1 d. įsigaliojus naujai BK 281 straipsnio redakcijai, apsvaigimo nuo alkoholio sąvoka buvo pakeista į „neblaivumo“ sąvoką ir numatyta BK 281¹ straipsnyje, BK 281 straipsnyje palikta galioti tik apsvaigimo nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, sąvoka. Pagal galiojančius teisės aktus apsvaigimas, skirtingai nei neblaivumas, neišskiriamas pagal jo sunkumą, tai yra konstatuotina, kad asmuo yra apsvaigęs, ar ne. Todėl skirtingai nuo neblaivumo, už vairavimą apsvaigus taikoma vienoda atsakomybė tiek nežymiai apsvaigusiesiems nuo narkotinių medžiagų, tiek ir sunkiai apsvaigusiesiems.⁸⁴

81 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2018-04-11 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-121-697/2018.

82 Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25. Nr. 89-2741.

83 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija. Įsakymas dėl Medicininės apžiūros neblaivumui (girtumui) ar apsvaigimui nuo psichiką veikiančių medžiagų nustatyti atlikimo ir Bendros asmens būklės įvertinimo metodikų patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2006-06-24, Nr. 71-2641.

⁸⁴ 2018 m. lapkričio 21 d. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. 102-P-53. Vilnius.

Nusikalstamos veikos inkriminavimui, kai asmuo vairuoja transporto priemonę neblaivus, svarbu nustatyti objektyviosios pusės fakultatyvų būdo požymį, tai yra, kad asmuo vairavo transporto priemonę, nes baudžiamojo kodekso 281¹ straipsnio dispozicijoje numatyta „tas, kas vairavo“. Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 2 straipsnio 82 punkte numatyta, kad transporto priemonės vairavimas – transporto priemonėje ar ant jos esančio asmens arba savivaldžio automobilio įrangos veiksmai, kuriais valdoma transporto priemonė⁸⁵. Teismų praktikoje laikytina, kad vairavimas nėra privalomai siejamas su transporto priemonės vidaus variklio užvedimu; vairavimas nesiejamas su nuvažiuotu atstumu, pakanka konstatuoti, kad transporto priemonė judėjo valdoma kaltinamojo. Panevėžio apylinkės teismas, priimdamas išteisinamąjį nuosprendį, pasisakė, kad „byloje nėra įrodymų, patvirtinančių, jog kaltinamasis būtų atlikęs kokius nors veiksmus siekdamas valdyti traktorių, o vien sėdėjimas vairuotojo vietoje bei remontas, vairavimu nelaikytinas“⁸⁶. Taigi iš pasakyto darytina išvada, jog būtinas vairavimo požymis yra transporto priemonės valdymas, t. y. valingų veiksmų atlikimas, dėl kurių transporto priemonė juda. Sudėtinis vairavimo etapas taip pat yra tinkamas transporto priemonės sustojimas, todėl laikoma, kad asmuo vairavo transporto priemonę ir tada, kai baudžiamajame įstatyme numatytų padarinių kilo dėl to, vairavimo procesas buvo baigtas pažeidžiant transporto priemonių sustojimo ir stovėjimo taisykles (pvz.: sustojimas neleistinoje vietoje, avarinės šviesos signalizacijos neįjungimas transporto priemonei priverstinai sustojus, jos durelių atidarymas neįsitikinus, kad tai netrukdytų kitiems eismo dalyviams, palikus nesaugiai pastatytą transporto priemonę ir šiai savaime pradėjus riedėti ir panašiai)⁸⁷. Todėl tinkamas transporto priemonės sustojimas sudėtinis vairavimo etapas nustatinėjamas ir laikomas, kai kilo baudžiamajame įstatyme numatytų padarinių: didelė turtinė žala, nesunkus bei sunkus nukentėjusiojo sveikatos sutrikdymas ar jo žūtis. Sudėtinis vairavimo etapas yra tinkamas transporto priemonės sustojimas, todėl laikoma, kad asmuo vairavo transporto priemonę ir tada, kai baudžiamajame įstatyme numatytų padarinių kilo dėl to, kad vairavimo procesas buvo baigtas pažeidžiant transporto priemonių sustojimo ir stovėjimo taisykles (pvz.: sustojimas neleistinoje vietoje, avarinės šviesos signalizacijos neįjungimas transporto priemonei priverstinai sustojus, jos durelių atidarymas neįsitikinus,

⁸⁵ Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000-10-31, Nr. 92-2883.

⁸⁶ Panevėžio apylinkės teismo Biržų rūmų 2018-07-03 nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-679-857/2018.

⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. *Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 1A-194-174/2006; 1A-277-134/2006*.

kad tai netrukdyt kitiems eismo dalyviams).⁸⁸Tačiau baudžiamojo kodekso 281¹ straipsnio sudėtis yra formalioji, todėl nėra reikalingi padariniai, o pakanka vien vairavimo fakto, esant kaltininkui nustatytam girtumo laipsniui. Todėl darytina išvada, kad būtinas vairavimo požymis yra transporto priemonės valdymas, tai yra valingų veiksmų atlikimas, dėl kurių transporto priemonė juda.

Nusikalstamo veikos, numatytos baudžiamojo kodekso 281¹ straipsnyje, padarymas siejamas su transporto priemonės vairavimu neblaiviam, tai reiškia, kad minėtos nusikalstamos veikos padarymas nėra įmanomas nenaudojant transporto priemonės.

Atsižvelgiant į tai, kad objektyviosios pusės požymiai, kaip laikas, vieta, dalykas nėra numatyti nagrinėjamo straipsnio dispozicijoje, todėl jų nustatymas nėra būtinas inkriminuojant asmeniui minėtą straipsnį.

2.3. Nusikalstamos veikos už vairavimą apsvaigus subjektas

Nusikalstamos veikos subjektas teisės teorijoje įvardijamas, kaip asmuo, padaręs nusikalstamą veiką, baudžiamojon atsakomybėn gali būti traukiamas fizinis ir juridinis asmuo. Trauktino baudžiamojon atsakomybėn asmens amžius yra pagrindinis objektyvusis nusikalstamos veikos požymis, apibūdinantis asmenį, padariusį nusikalstamą veiką ir trauktiną baudžiamojon atsakomybėn.⁸⁹Pažymėtina, kad praktikoje nustatomas kaltininkas nusikalstamos veikos padarymo metu, o ne ikiteisminio tyrimo ar bylos nagrinėjimo metu. Vilniaus apygardos teismo nagrinėjamoje byloje buvo gautas kasacinis skundas, kuriuo buvo prašoma pakeisti apygardos teismo nutartį dėl netinkamai pritaikyto BK 75 straipsnio, kuris taikomas pilnamečiams asmenims, kai yra atidedamas laisvės atėmimo bausmės vykdymas, o būtent šiuo atveju kasatorius skunde nurodė, kad atsižvelgiant į inkriminuotas nusikalstamas veikas, į tai, kad nusikalstamos veikos padarymo metu asmenys buvo nepilnamečiai, turėjo būti pritaikyta ne BK 75 straipsnio, o BK 92 straipsnio nuostatos, kasacinis teismas pasisakė, kad nuteistasis padarė tris nusikalstamas veikas, būdamas nepilnametis, todėl ir bausmės

⁸⁸ 2009-03-24 Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalga. *Teismų praktika*, 2009, Nr. 30, p. 15.

⁸⁹ Piesliakas V., Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: *Justitia*, 2006. 302 p.

vykdymo atidėjimas turi būti taikomas asmenims, kurie nusikalstamas veikas padarė, būdami nepilnamečiai.⁹⁰

Tais atvejais, kai atskiri kaltininko asmenybės bruožai turi įtakos ne tik veikos pavojingumui, bet ir gali daryti įtaką nusikalstamos veikos pavojingumui, įstatymų leidėjas įtraukia juos į nusikalstamos veikos sudėtį ir jie įgauna specialaus subjekto požymio reikšmę.⁹¹ Specialaus subjekto požymiai gali būti įvairūs, kaip užimamos pareigos, asmens savybės, lytis. Svarbu pažymėti, kad nusikalstamos veikos subjekto požymiai įgyja būtinųjų nusikalstamos veikos sudėties požymių reikšmę ir įrodinėjami tik tada, kai jie aprašyti BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje.⁹²

Baudžiamojon atsakomybėn už vairavimą neblaiviam Lietuvos Respublikos BK 281¹ straipsnio 1 dalyje numatytos transporto priemonės⁹³ gali būti traukiamas asmuo, sulaukęs 16 metų amžiaus, nepriklausomai nuo to, ar nusikaltimo padarymo metu turėjo teisę vairuoti, ar ne⁹⁴ arba tas, kas mokė praktinio vairavimo būdamas neblaivus, kuriam nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas⁹⁵. 2015 m. birželio 25 d. įstatymu Nr. XII-1871 (įsigaliojusiu 2017 m. sausio 1 d.) BK 281 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė tam, kas vairavo kelių transporto priemonę arba mokė praktinio vairavimo apsvaigęs nuo alkoholio, kai jo kraujyje buvo daugiau negu 1,5 promilės alkoholio. 2019 m. sausio 11 d. BK papildymo 281¹ straipsniu įstatymu, buvo panaikinta BK 281 straipsnio 7 dalis ir kodeksas papildytas 281¹ straipsniu, kuriame numatyta baudžiamoji atsakomybė už vairavimą, kai vairuoja neblaivus asmuo. Ši nusikalstama veika gali būti padaroma tik specialaus subjekto – asmens, apsvaigusio nuo alkoholio, ir tik tyčine kaltės forma. Tokios nuostatos įtvirtinimas baudžiamajame įstatyme reiškia, kad yra netoleruojamas apsvaigusio nuo alkoholio asmens (kai jo kraujyje nustatyta daugiau negu 1,5 promilės alkoholio) dalyvavimas eisme – tokia veika pati savaime pripažįstama nusikalstama.⁹⁶ Įsigaliojus BK 281¹ straipsniu papildymo įstatymui, BK 281¹ straipsnio 2 dalyje numatyta, kad asmeniui, vairuojančiam transporto

⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-493/2005*.

⁹¹ Piesliakas V., Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: *Justitia*, 2006. 311 p.

⁹² *Ibidem*.

⁹³ Kelių transporto priemonės yra visų rūšių automobiliai, traktoriai, kitos savaeigės mašinos, troleibusai, motociklai ir kitos mechaninės transporto priemonės.

⁹⁴ 2009 m. kovo 24 d. Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalga.

⁹⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741.

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. kovo 22 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-320-693/2018*.

priemonę neblaiviam arba mokinusiam praktinio vairavimo esant neblaiviam, kai nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas, arba vengė neblaivumo patikrinimo, kai jam buvo nustatyti neblaivumo požymiai, arba vartojo alkoholį po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo ir jam nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas, kyla baudžiamoji atsakomybė ir tada, kai ši veika padaroma dėl neatsargumo.⁹⁷ Taigi inkriminuojant nusikalstamą veiką, numatytą BK 281¹ straipsnyje, įrodinėtinas specialaus subjekto požymis, tai yra kad asmuo vairuoja transporto priemonę ir yra neblaivus, nes veika gali būti padaroma tik vairuojant ir esant neblaiviam⁹⁸.

Nusikalstamos veikos, numatytos baudžiamojo kodekso 281¹ straipsnyje, subjektyviosios pusės požymis, kaip asmens pakaltinamumas nėra analizuojamas darbe, kadangi asmens pakaltinamumas jeigu yra akivaizdus, preziumuojamas, o įrodinėjamas tik tais atvejais, kai kyla įtarimų dėl asmens psichikos būklės.

2.4. Nusikalstamos veikos už vairavimą apsvaigus subjektyviosios pusės požymiai

Tais atvejais, kai asmenys elgiasi pavojingai bei daro baudžiamojo įstatymo uždraustas veikas, nepakanka nustatyti tik daromos veikos objektyviuosius požymius, norint inkriminuoti asmeniui nusikalstamą veiką, numatyta BK, būtina nustatyti subjektyviuosius veikos požymius. Teisės teorijoje subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai apibūdinami, kaip „požymiai, kurie apibūdina žmogaus vidinę – psichinę, savo elgesį suvokiančią, pateisinančią, nukreipiančią ir kontroliuojančią pusę“⁹⁹. Kaltė¹⁰⁰ – pagrindinis nusikalstamos veikos subjektyviosios pusės požymis, prie fakultatyvių subjektyviųjų nusikalstamos veikos požymių priskirtina motyvas¹⁰¹, tikslas¹⁰², kurie inkriminuoti nusikalstamą veiką, nėra būtini.

Pažymėtina, kad subjektyviųjų požymių įrodinėjimas lyginant su objektyviųjų požymių įrodinėjimu, yra kur kas sudėtingesnis ir jie turi būti įrodinėjami kiekvienoje

⁹⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741. Galiojanti suvestinė redakcija 2019-04-03.

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018-11-06 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-320-693/2018.

⁹⁹ Piesliakas V., Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: *Justitia*, 2006. 319 p.

¹⁰⁰ Kaltė baudžiamosios teisės teorijoje – tai asmens, padariusio pavojingą veiką, vidinis psichinis santykis su objektyviaisiais nusikalstamos veikos sudėties požymiais.

¹⁰¹ Nusikalstamos veikos motyvas pagal baudžiamosios teisės teoriją yra veikos priežastis, paskata, nusikalstamo elgesio varomoji jėga ar savęs pateisinimas.

¹⁰² Nusikalstamos veikos padarymo tikslas – tai asmens siekiai, susiję su nusikalstamos veikos padarymu, priežastys, dėl ko jis nusprendė padaryti nusikalstamą veiką.

baudžiamojoje byloje. Subjektyviesiems nusikalstamos veikos požymiams nustatyti pasitelkiami procesiniai veiksmai, tai yra akistata, krata, ekspertizė, taip pat kaltinamojo kaltei nustatyti naudojami kaltinamojo, liudytojų, nukentėjusiųjų parodymai, ekspertizės aktai ir kiti procesiniai veiksmai, kuriais remiantis fiksuojami objektyvieji nusikalstamos veikos požymiai.¹⁰³

Iki 2019 m. balandžio 1 d. galiojusioje BK 281 straipsnio redakcijoje, minėto straipsnio 7 dalyje numatyta veika galėjo būti padaroma tik tiesiogine tyčia, tačiau minėto straipsnio 1-6 dalyse numatytos nusikalstamos veikos galėjo būti inkriminuotos, kai padaromos dėl neatsargumo. Padarius neatsargią nusikalstamą veiką, nepaisant to, kad kyla padariniai, kad nusikalstama veika padaroma apsvaigus nuo alkoholio, psichotropinių medžiagų, narkotinių medžiagų, „įrankis ar priemonė, panaudotas neatsargaus nusikaltimo padarymui, neturi būti konfiskuotinas“¹⁰⁴. Kaip jau buvo minėta, iki 2019 m. balandžio 1 d. galiojusioje 281 straipsnio 7 dalyje numatyta nusikalstama veika konstrukcine prasme yra formali, kas reiškė, kad ji galėjo būti padaroma tik tiesiogine tyčia, tai yra asmuo, darydamas nusikalstamą veiką, suvokė jos pobūdį ir norėjo taip veikti. Tokios pozicijos, galiojant šiam reguliavimui, laikėsi ir teismai. Pavyzdžiui Panevėžio apygardos teismo priimtoje nutartyje, kurioje buvo nagrinėjamas atleisto nuo baudžiamosios atsakomybės asmens skundas dėl turto konfiskavimo panaikinimo, nurodoma, kad „nusikaltimas, numatytas BK 281 straipsnio 7 dalyje, gali būti padaromas tik tiesiogine tyčia, kai asmuo suvokia nusikalstamos veikos pavojingą pobūdį ir nori taip veikti. Kaltinamasis neabejotinai žinojo, kad baudžiamasis įstatymas imperatyviai draudžia vairuoti transporto priemones esant neblaiviam, suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį ir vis tiek vairavo automobilį būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, todėl jis veikė tiesiogine tyčia“¹⁰⁵. Taip pat ir 2017 m. spalio 19 d. Vilniaus apygardos nutartis, kurioje nurodoma, kad „transporto priemonė paprastai nėra konfiskuojama, tačiau tokiais atvejais padaromas neatsargus nusikaltimas, o nusikaltimas, numatytas BK 281 straipsnio 7 dalyje, gali būti padaromas tik tiesiogine tyčia, kai asmuo suvokia nusikalstamos veikos pavojingą pobūdį ir nori taip veikti. Sąmoningas transporto priemonės panaudojimas darant šioje teisės normoje numatytą tyčinę nusikalstamą veiką yra įtrauktas į BK 287 straipsnio 7 dalyje aprašytą nusikaltimo sudėtį kaip būtinas požymis,

¹⁰³ Piesliakas V., Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: *Justitia*, 2006. 322 p.

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis. *Teismų praktika*. Nr. 32.

¹⁰⁵ Panevėžio apygardos teismas. Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017-09-25 nutartis Nr. 1A-236-334/2017.

tačiau tai, transporto priemonės kaip nusikalstamos veikos priemonės statuso nekeičia, nes būtent ją naudojant ir yra sudaromos sąlygos įvykdyti tokio pobūdžio nusikalstamą veiką”¹⁰⁶. Taigi matyti, kad minėta nusikalstama veika galėjo būti padaroma tik tiesiogine tyčia, kai kaltininkas suvokia daromos veikos pavojingumo pobūdį ir nori taip veikti. Svarbu atlikti asmens suvokimo, kad jis vairuoja transporto priemonę, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, kai jo kraujyje yra 1,5 promilės alkoholio, analizę.

Neretai teismuose kaltininkai teigia, kad nesuvokė, jog yra apsvaigęs nuo alkoholio tiek, kad jo kraujyje alkoholio kiekis viršija 1,5 promilės, taip pat ginčija tą aplinkybę, kad jautėsi apsvaigęs, nesuvokė, kad jo neblaivumas viršija administracinio nusižengimo ribas. Tokiu atveju asmeniui, nesuvokiant, kad jo kraujyje yra daugiau, kaip 1,5 promilės alkoholio, jo veiksmai galėtų būti prilyginami nusikalstamam nerūpestingumui, kai asmuo nenumatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti baudžiamajame kodekse numatyti padariniai, nors pagal veikos aplinkybes ir savo asmenines savybes galėjo ir turėjo tai numatyti¹⁰⁷. Tačiau analizuojamos nusikalstamos veikos atveju, įstatymo leidėjas numato formalią jos konstrukciją, kur nėra numatomi veikos padariniai.

Lietuvos Aukščiausias Teismas atmetė kasatoriaus argumentus, kad nusikalstama veika nagrinėjamu atveju galėjo būti padaryta neatsargia kaltės forma, kad „pasisakymai, kad nuteistasis, prieš vairuodamas automobilį, jautėsi gerai ar negalėjo žinoti, kad jo apsvaigimas nuo alkoholio yra didesnis, nei 1,5 promilės, nėra pagrindas pripažinti, kad nusikalstama veika padaryta dėl neatsargumo. Byloje nustatyta, kad S. G. automobilį „Volkswagen Passat“ vairavo apsvaigęs nuo alkoholio, kai jo kraujyje buvo 2,02 promilės <...>. Esant kraujyje tokiame kiekiui alkoholio, asmuo negali jaustis taip, kaip būdamas blaivus ar esant įstatymo leistinam apsvaigimui nuo alkoholio“¹⁰⁸. Teismas taip pat pažymėjo, kad „Kelių eismo taisyklės draudžia vairuoti transporto priemonę asmenims, neturintiems šios teisės, taip pat neblaiviams, apsvaigusiams nuo psichiką veikiančių medžiagų ar nepasinaudojusiems teisės aktų nustatyto privalomu kasdieniu poilsiu. Taip pat neleidžiama vairuoti susirgus ar pavargus, jeigu dėl to gali kilti pavojus eismo saugumui, duoti transporto priemonę vairuoti asmenims, kurie yra paveikti bent vieno iš pirmiau nurodytų veiksmų arba neturi teisės

¹⁰⁶ Vilniaus apygardos teismas. Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019-10-18 nutartis Nr. 1A-481-1020/2017.

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741. Galiojanti suvestinė redakcija 2019-04-03.

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2017-12-20 nutartis Nr. 2K-392-699/2017.

vairuoti šią transporto priemonę. Vairuodamas transporto priemonę, vairuotojas privalo laikytis vairuotojo pažymėjime nurodytų sąlygų“¹⁰⁹.

Taigi nors asmuo nesuvokia, kad jo kraujyje yra daugiau, nei 1,5 promilės alkoholio, tačiau laikytina tai, kad asmeniui, vairuojančiam transporto priemonę, yra žinomi Kelių eismo taisyklių reikalavimai, kuriuose įtvirtintas draudimas vairuoti transporto priemones neblaiviems asmenims, nežiūrint į tai ar asmuo suvokia, kad jo veiksmai vertinami ne administracinio nusižengimo, o baudžiamosios teisės ribose.

Iki 2019 m. balandžio 1 d. priimant baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimus ir kodeksą papildžius 281¹ straipsniu, buvo kilę nemažai abejonių dėl siūlymo baudžiamojo kodekso 281 straipsnį papildyti ir nustatyti, kad asmuo baudžiamojon atsakomybė traukiamas už dėl neatsargumo padarytą baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalyje numatytą veiką. Įstatymų projektų aiškinamajame rašte buvo nurodoma, kad baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalyje numatyta veika gali būti padaryta tiek tyčia, tiek ir dėl neatsargumo (dėl nusikalstamo pasitikėjimo ar nusikalstamo nerūpestingumo), tai yra asmuo vartodamas alkoholį ir po to vairuodamas transporto priemonę lengvabūdiškai tikisi, kad jo biologinėse organizmo terpėse bus mažiau negu 1,51 promilės alkoholio.¹¹⁰ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, pagal kompetenciją išnagrinėjęs Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2018 m. balandžio 6 d. raštu pateiktą derinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą, prieštaringai vertino aiškinamajame rašte nurodytas anksčiau minėtas aplinkybės ir nurodė, „kad baudžiamojo įstatymo numatyti padariniai yra neigiamos, žalingos pasekmės, kurios atsiranda padarius baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką. Asmens neblaivumas pats savaime nėra baudžiamojo įstatymo uždraustos veikos padarinys; tai yra nusikalstamos veikos padarymo būdas. Baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalyje uždrausta nusikalstama veika apibrėžiama formaliąja nusikaltimo sudėtimi ir ji padaroma tiesiogine tyčia (asmuo žino, kad baudžiamasis įstatymas imperatyviai draudžia vairuoti transporto priemones esant neblaiviam, suvokia pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį ir vis tiek vairuoja automobilį būdamas apsvaigęs nuo alkoholio), o atsiradę ar galintys atsirasti nusikalstamos veikos padariniai (sukeltas pavojui eismo saugumui ar panašiai) yra už baudžiamojo įstatymo ribų. Baudžiamojo kodekso 16 straipsnyje neatsargūs

¹⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2017-12-20 *nutartis Nr. 2K-392-699/2017*.

¹¹⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 120,121 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 134¹ straipsniu įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimo kodekso 71, 420, 422, 423, 424, 427 ir 603 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas.

nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai apibrėžiami per asmens santykį su baudžiamojo kodekso numatytais nusikalstamos veikos padariniais¹¹¹. Kadangi baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalyje nėra numatyti jokie nusikalstamos veikos padariniai, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija minėtoje išvadoje nurodė, kad tokiu atveju šios veikos padarymas dėl neatsargumo negali būti kriminalizuojamas.

Teisės ir teisėtvarkos komitetas pagrindinio komiteto išvadoje pasisakė dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, išvadoje buvo pritariama tai nuomonei, kad nusikalstama veika, numatyta baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalyje gali būti padaroma ir dėl neatsargumo. Išvadoje atkreipiamas dėmesys į baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalies subjektyviosios pusės keliamą problematiką, teigiama, kad tiesioginės tyčios įrodinėjimas yra itin sudėtingas, o neblaivaus vairuotojo gynybos galima taktika, kad asmuo vartojo alkoholinius gėrimus dieną prieš sėdant už vairo ir lengvabūdiškai tikėjosi, kad jis yra blaivas ir jau gali vairuoti, o tai, kaip žinoma, yra neatsargios kaltės požymiai, kurie neužtraukė baudžiamosios atsakomybės pagal baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalį.¹¹² Minėtoje išvadoje pabrėžiama bendroji taisyklė, kad baudžiamajame kodekse numatytos nusikalstamos veikos padaromos tyčia, išskyrus išimtinis ir tiesiogiai kodekse numatytus atvejus, kai atskirai nurodoma, kad veikos gali būti padaromos neatsargia kaltės forma.¹¹³ Taip pat išvadoje akcentuota, kad nėra kodekse tiesiogiai nurodoma, jog baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalies nusikalstamą veiką galima realizuoti ir dėl neatsargumo. Pagrindinis argumentas, dėl ko siūloma neblaivumo veiką nustatyti atskirame baudžiamojo kodekso straipsnyje, buvo tas, kad jeigu asmuo apsvaigęs 1,51 ir daugiau promilių, atsitikus padariniams, jis už veiką dėl tokio neblaivumo 1,51 promilės atskirai nebaudžiamas, nes 7 dalis yra baudžiamojo kodekso 281 straipsnyje, tai yra viename straipsnyje ir atskirai dviejų veikų kvalifikuoti negalima, todėl asmuo nuteisiamas taip pat, kaip ir būdamas apsvaigęs 0,41 promilių¹¹⁴.

¹¹¹ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2018-06-06 išvada dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 120,121 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 134¹ straipsniu įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 71, 420, 422, 423, 424, 427 ir 603 pakeitimo įstatymo derinimo.

¹¹² 2018 m. lapkričio 21 d. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. 102-P-53. Vilnius.

¹¹³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741. 16 str. 4 d. Galiojanti suvestinė redakcija 2019-04-03.

¹¹⁴ 2018-11-21 Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. 102-P-53. Vilnius.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta ir į tai, kad praktikoje nekiltų pažeidėjų piktnaudžiavimų, naujame baudžiamojo kodekso 281¹ straipsnyje formuluojama 2 dalis, kad asmenys, būdami neblaivūs, kai nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas, atsako ir dėl neatsargumo.¹¹⁵

Tiek ir iki 2019 m. balandžio 1 d. galiojusioje baudžiamojo kodekso 281 straipsnio redakcijoje, tiek ir 2019 m. balandžio 1 d. įsigaliojus baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pataisoms bei papildžius kodeksą 281¹ straipsniu, įstatymų leidėjas nenumatė baudžiamosios atsakomybės asmenims, kurie vairuoja transporto priemonę, būdami apsvaigę nuo psichiką veikiančių medžiagų, neatsirandant padariniams. Nors Kelių eismo taisyklių 14 punkte numatyta, kad draudžiama vairuoti transporto priemones ne tik neblaiviams asmenims, bet ir apsvaigusiams nuo psichiką veikiančių medžiagų¹¹⁶. Pažymėtina tai, kad asmenys apsvaigę nuo narkotinių medžiagų neretai yra ne mažiau pavojingesni, nei asmenys, apsvaigę nuo alkoholio. Teisės moksle pasisakoma, kad „alkoholio ar narkotiku dozės veikia žmogaus psichiką, jo sąmonę ir valią. Net ir nedidelė alkoholio ar narkotinių medžiagų dozė keičia žmogaus psichiką“.¹¹⁷ Aiškinama, kad skirtingai priklausant nuo žmonių, narkotinės medžiagos gali iššaukti agresiją, sutrinka asmens sąmonė bei aplinkos suvokimas, taip pat galimas sąmonės pakitimas, kas neretai turi įtakos nusikalstamų veikų padarymui. Teisės moksle neretai akcentuoja, kad toks narkotinių, psichotropinių medžiagų poveikis sąlygoja asmens būseną, artimą nepakaltinamumui. Todėl darytina išvada, kad atvejai, kai asmenys vairuoja transporto priemones, būdami apsvaigę nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų, nesukeldami jokių padarinių, yra ne mažiau pavojinga veika, nei vairavimas neblaiviam, tačiau iki šiol nėra įstatymo leidėjo įvertintas ir numatyta, kaip pavojinga veika, už kurią kyla baudžiamoji atsakomybė.

¹¹⁵ 2019-01-11 Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 68, 281 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 281¹ straipsniu įstatymas. *TAR*, 2019-01-21, Nr. 859.

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Kelių eismo taisyklių patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2003-01-23, Nr. 7-263.

¹¹⁷ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė (Pirmoji knyga): baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: *Justitia*, 2006. p. 332.

3. ATSAKOMYBĖS UŽ VAIRAVIMĄ APSVAIGUS PROBLEMINIAI ASPEKTAI

3.1. Nusikalstamos veikos už vairavimą apsvaigus įrodinėjimo probleminiai aspektai

2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus BK 281 straipsnio redakcijai, kai atsakomybė už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio, kai kraujyje nustatyta daugiau, kaip 1,5 promilės, įtvirtinta baudžiamajame kodekse. Pradėjus taikyti šį reguliavimą praktikoje, ikiteisminio tyrimo pareigūnai, teismai susidūrė su problemomis, susijusiomis su nusikalstamos veikos už vairavimą apsvaigus įrodinėjimu.

Teismų praktikoje pasitaikė atvejų, kai buvo laikomasi pozicijos, kad pradėtas baudžiamasis procesas turi būti nutrauktas, kai neblaivumo faktas ikiteisminio tyrimo metu buvo nustatytas tik alkotesterio parodymais. Štai 2017 m. birželio 14 d. Kretingos r. priimtame baudžiamajame įsakyme kaltininkas buvo išteisintas pagal BK 281 straipsnio 7 dalį, nesant numatyto nusikaltimo požymių. Teismas savo tokį sprendimą motyvavo tuo, kad kaltinamajam atsisakius duoti kraujo tyrimui, byloje nėra surinkta jokių įrodymų, kad kaltinamojo kraujyje galėjo būti daugiau, nei 1,5 promilės alkoholio. Tiesa šioje baudžiamojoje byloje įstatymų nustatyta tvarka kaltinamajam alkotesteriu nustatytas sunkus girtumo laipsnis.¹¹⁸ Tačiau teismų praktika buvo formuojama kita linkme, 2018 m. rugsėjo 19 d. Panevėžio apygardos teismas, išnagrinėjęs apeliacinio proceso tvarka baudžiamąją bylą, prokuroro apeliacinį skundą tenkino ir panaikino pirmos instancijos išteisinamąjį nuosprendį. Pirmos instancijos teisme kaltinamasis ginčijo tą aplinkybę, kad vairavimo metu alkoholio koncentracija kraujyje viršijo 1,5 promilės, teigė, kad vairavo būdamas blaivus, o didelį alkoholi kiekį suvartojo iki pareigūnų atvykimo. Apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad „apylinkės teismas byloje esančius įrodymus vertino atsietai ir neišsamiai, dėl ko padarė bylos aplinkybių neatitinkančią išvadą, kad kaltinamasis nepadarė veikos, turinčios nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių“¹¹⁹. Apeliacinės instancijos teismas įvertino liudytojų parodymus, specialisto išvadoje esančius duomenis ir specialisto, pateikusio išvadą, parodymus, iš ko buvo padaryta išvada, kad pirmos instancijos teismas priėmė neteisingą sprendimą, taip pat teismas rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo

¹¹⁸ Kretingos r. apylinkės teismas. 2017-06-14 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-89-474/2017.

¹¹⁹ Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2018-09-19 nutartis Nr. 1A-138-768/2018.

kasacinėmis nutartimis, kuriomis formuojama teismų praktika dėl vieno iš nusikalstamos veikos sudėties požymio – alkoholio kiekio nustatymo kraujyje, o būtent, kad „iš šios normos konstrukcijos nors ir matyti, kad, asmens neblaivumas turi būti nustatomas pagal kraujyje esantį alkoholio kiekį, tačiau susiklosčiusioje teismų praktikoje taip pat laikomasi pozicijos, jog asmens neblaivumo nustatymas siejamas ne tik su kraujo tyrimu, tačiau ir su kitais objektyviais bylos duomenimis (alkotesterio parodymais, medicininės apžiūros duomenimis, liudytojų, tiesiogiai bendravusių su kaltininku iki eismo įvykio, parodymais ir kita)“¹²⁰, kas taip pat įtvirtinta rekomendacijose/aprašė, nurodant, jog asmens neblaivumo faktą gali patvirtinti nerišli jo kalba, nuo jo sklindantis alkoholio kvapas ir kiti požymiai. Taigi sisteminis teisės aktų aiškinimas suponuoja pagrįstą išvadą, jog asmens apsvaigimas nuo alkoholio gali būti nustatomas ir kitais teisėtais būdais, ypačingai tais atvejais, kai iš objektyvių požymių galima pagrįstai manyti, jog asmuo kelių eismo taisyklės pažeidė būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, tačiau sąmoningai atsisakė atlikti kraujo paėmimo mėginiui procedūrą, tikslu nustatyti etilo alkoholio koncentraciją kraujyje.

Lietuvos Aukščiausias Teismas atmetė dar vieno nuteistojo kasaciniame skunde nurodytus motyvus, kad „kaltinamojo patikrinimas alkotesteriu neatitiko teisės aktų reikalavimų, nurodydamas, kad šis teiginys plačiau nenagrinėtinas, nes kaltinamasis pristatytas į medicinos įstaigą, atsisakė ne tik duoti kraujo mėginį neblaivumo būsenai nustatyti chromatografiniu dujų metodu, bet ir antrą kartą pasitikrinti alkotesteriu. Kiti medicininės apžiūros akte užfiksuoti duomenys ir policijos pareigūnų parodymai apie stiprų alkoholio kvapą, nerišlią kalbą ir sutrikusią orientaciją iš esmės patvirtina alkotesteriu nustatytus patikrinimo duomenis. Todėl jo veiksmuose buvo veikos, nurodytos BK 281 straipsnio 7 dalyje, požymių“¹²¹. Taigi matyti, kad teismas nagrinėdamas kasatoriaus skundą, palikdamas galioti apkaltinamąjį nuosprendį, rėmėsi kitais byloje surinktais įrodymais, o būtent policijos pareigūnų parodymais ir pirminiais alkotesterio parodymais.

Atsižvelgiant į tai, įstatymų leidėjas Lietuvos Respublikos BK 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu, siūlė panaikinti iš minėti straipsnio reikalavimą tikrinti alkoholio koncentraciją kraujyje. Teisės ir teisėtvarkos komitetas 2018 m. lapkričio 21 d. savo pagrindinėje išvadoje pritarė tokiai pozicijai, nežiūrint į prieštaravimus, kad panaikinus reikalavimą tikrinti alkoholio koncentraciją kraujyje, gali įsivyrėti neteisingumas, kadangi iš

¹²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2018 m. balandžio 11 d. nutartis Nr. 2K-121-697/2018; 2018-06-12 nutartis Nr. 2K-146-895/2018.

¹²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-36-697/2019.

praktikoje pasitaikiusių situacijų, alkotesteriai ne visada yra patikima priemonė nustatyti alkoholio koncentraciją asmens iškvėptame ore, į tai, kad įstatymo leidėjas nesiekia nustatytos valstybei pareigos nustatyti teisingą, aiškią ir nedviprasmišką teisės normą. Nors šis siūlymas pirminėse stadijose ir susilaukė prieštaraivimų, tačiau autorės nuomone, laikantis visų alkotesterio naudojimo metodinių reikalavimų, galima surinkti pakankamai objektyvius duomenis, patvirtinančius asmens neblaivumo faktą, kas baudžiamosios bylos teismo nagrinėjimo metu būtų pripažinta įrodymais. Išvadoje pritarimas tokiam įstatymo leidėjo siūlymui, pagrindžiamas argumentais, kad Lietuvos Respublikoje asmeniui paliekama teisė įrodinėti blaivumą iš kraujo mėginio tokiu atveju, kai asmuo pats nuvyksta į gydymo įstaigą ir duoda kraują įstatymų nustatyta tvarka¹²², taip pat, kad pagal Saugaus eismo automobilių keliais įstatymą „neblaivumas – etilo alkoholio vartojusio asmens būseną, kai šio alkoholio koncentracija biologinėse organizmo terpėse (iškvėptame ore, kraujyje, šlapime, seilėse ar kituose organizmo skysčiuose) viršija įstatymų nustatytą leidžiamą normą“¹²³. Todėl, remiantis sisteminiu teisės normų taikymu ir susiklosčiusia teismų praktika, buvo prieštaringai vertinama tiek neblaivumo patikrinimo tik pareigūnų turimais įrenginiais, tiek neblaivumo patikrinimo tik kraujyje, nuostata.

Taigi 2019 m. balandžio 1 d. kodeksą papildžius 281¹ straipsniu, numatoma baudžiamoji atsakomybė „tam, kas vairavo <...> transporto priemonę <...> būdamas neblaivus, kai jam nustatytas 1,51 ir daugiau promilių neblaivumas, <...>“¹²⁴. Manytina, kad šios įstatymo leidėjo pataisos galutinai išspręs susidariusią problemą ir nebus sudaryta palankių sąlygų asmenims, vairavusiems transporto priemonę neblaiviams, išvengti baudžiamosios atsakomybės, kai alkoholio koncentracija organizmo terpėse viršija 1,51 promilės alkoholio, kadangi tokio asmens dalyvavimas eisme, sukelia didžiulę grėsmę ne tik jam pačiam, bet ir kitų eismo dalyvių sveikatai, turtui, nuosavybei ir gyvybei.

Analizuojant teismų praktiką, atkreiptinas dėmesys į transporto priemonės sąvokos aiškinimą. Nors Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatyme numatyta, kad „transporto priemonė – priemonė žmonėms ir (arba) kroviniams, taip pat ant jos sumontuoti stacionariai įrangai vežti. Ši sąvoka taip pat apima traktorius, savaeiges mašinas

¹²² Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintos Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklės. *Valstybės žinios*, 2006 m. gegužės 18 d., Nr. 56-2000.

¹²³ Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000 m. spalio 31 d., Nr. 92-2883.

¹²⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000 m. spalio 25 d., Nr. 89-2741. 281¹ str.

ir eismui ne keliais skirtas transporto priemonės¹²⁵. Tačiau teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kai kyla problema nustatant, ar kaltinamojo asmens vairuota transporto priemonė gali būti pripažinta kelių transporto priemone, tai yra nusikalstamos veikos, šiuo metu galiojančio BK 281¹ straipsnio prasme, padarymo priemone.

2018 m. spalio 24 d. Lietuvos Aukščiausias Teismas išnagrinėjo asmens, kurio atžvilgiu byla nutraukta ir jis perduotas laiduotojos atsakomybėn, kasacinį skundą dėl BK nuostatų taikymo ir jo sūnui priklausančio vaikiško keturračio motociklo konfiskavimo proporcingumo. Kasatorius savo skunde nurodo, kad „juk vaikams skirto keturračio motociklo „Nitro“ vairavimas savo namo kieme ir gatvėje prie nuosavo namo yra niekaip nesulyginamas su lengvojo automobilio ar sunkiasvorės transporto priemonės vairavimu, todėl ir atsakomybės formalios ribos (ypač dėl turto konfiskavimo ir teisės vairuoti transporto priemonės atėmimo) šioje byloje galėjo būti siaurinamos ir netaikytos, juolab kad ir pati nusikalstama veika buvo atsitiktinė“¹²⁶. Kasatoriaus skundas šioje byloje atmestas, nurodant, kad „nėra jokio pagrindo teigti, kad paskirtos baudžiamojo poveikio priemonės (specialiosios teisės atėmimas bei turto konfiskavimas) šiuo atveju yra neproporcingos padarytai nusikalstamai veikai“¹²⁷. Kasatoriaus argumentai, kad motociklas yra skirtas naudotis vaikams, o pati nusikalstama veika buvo atsitiktinė, nepaneigia keturračio motociklo konfiskavimo neproporcingumą.

2018 m. spalio 11 d. Kauno apylinkės teismas, priimdamas teismo baudžiamąjį įsakymą byloje, pasisakė dėl reikalavimų keliamų transporto priemonei analizuojamos nusikalstamos veikos atveju. Nors kaltininko vairuojama transporto priemonė – mopedas ir nebuvo registruotas, tai yra neturėjo registracijos liudijimo, privalomojo civilinės atsakomybės draudimo ir techninės apžiūros, tačiau „teismo nuomone, kaltinamojo vairuotas mopedas visiškai atitinka BK 281 straipsnio 7 dalyje keliamus kelių transporto priemonės reikalavimus, nes yra dviratė motorinė transporto priemonė skirta važiuoti keliu ir vežti žmonėms (įskaitant vairuotoją), galinti išvystyti pavojingą greitį, dėl ko susidūrimo, ar nelaimingo atsitikimo atveju gali rimtai susižaloti, ar žūti žmonės“¹²⁸.

¹²⁵ Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000-10-31, Nr. 92-2883.

¹²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018-10-24 nutartis *baudžiamojoje byloje Nr. 2K-279-719/2018*.

¹²⁷ Ibidem.

¹²⁸ Kauno apylinkės teismo 2018-10-11 baudžiamasis įsakymas *baudžiamojoje byloje Nr. 1-3576-1049/2019*.

3.2. Laidavimo instituto taikymo problematika asmenims vairavusiems transporto priemonę esant apsvaigus

Pripažinus asmenį kaltu pagal BK 281¹ straipsnį, baudžiamasis įstatymas numato galimybę perduoti asmenį pagal laidavimą laiduotojui ir tokiu atveju asmuo neįgyja teistumo. Bausmės tikslas yra ne tik nubausti asmenis už padarytas nusikalstamas veikas, bet ir paveikti asmenis, kad jie ateityje daugiau nenusikalstų. Lietuvos Respublikos BK 40 straipsnyje įtvirtintas asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą institutas. Šiame baudžiamojo kodekso straipsnyje nustatyta, kad „asmuo, padaręs baudžiamąjį nusižengimą, neatsargų arba nesunkų ar apysunkį tyčinį nusikaltimą, teismo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu yra asmens, kuris vertas teismo pasitikėjimo, prašymas perduoti kaltininką jo atsakomybei pagal laidavimą“¹²⁹. Minėto straipsnio 2 dalyje nurodytos atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygos: „1) asmuo pirmą kartą padarė nusikalstamą veiką ir 2) visiškai pripažino savo kaltę ir gailisi padaręs nusikalstamą veiką ir 3) bent iš dalies atlygino ar pašalino padarytą žalą, laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų“¹³⁰. Pažymėtina tai, kad teismai, atleisdami asmenis nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, taiko BK 40 straipsnio nuostatas tik tuo atveju, jei yra šio straipsnio 2 dalyje išvardintų sąlygų visuma, tai yra jos nėra alternatyvios. Taip pat BK 40 straipsnio 1 ir 3 dalyje įtvirtinta savarankiška atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlyga, kad „laiduotoju gali būti skiriamas tik vertas teismo pasitikėjimo ir galintis daryti teigiamą įtaką kaltininkui asmuo“¹³¹.

Taigi teismas, skirdamas bausmę, vadovaujasi bendraisiais bausmių skyrimo principais, numatytais BK 54 straipsnyje, taikant laidavimo institutą, teismas turi įvertinti laiduotojo galimą daryti įtaką baudžiamojon atsakomybėn patrauktam asmeniui. Pažymėtina tai, kad BK 40 straipsnio nuostatos teismui suteikia galimybę, bet ne privalomą pareigą priimti tokį sprendimą, kuriuo asmuo atleidžiamas nuo atsakomybės¹³². Tačiau abiem

¹²⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741. 40 str. 1 d.

¹³⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741. 40 str. 2 d.

¹³¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741. 40 str. 1 d., 3 d.

¹³² Lietuvos Aukščiausiasis Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2017-01-17 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-52-648/2017.

atvejais, tai yra tiek taikant BK 40 straipsnį, tiek ir atsisakant jį taikyti, teismų sprendimai turi būti motyvuoti, pagrįsti byloje nustatytais aplinkybėmis¹³³.

Atsižvelgiant į tai, kad laidavimo instituto taikymo reikalingumui paliekama teismui vertinti pagal savo vidinį įsitikinimą, padaryti išvadą, kad yra pakankamas pagrindas manyti, jog asmuo laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų, taip pat ar pasirinktas laiduotojas turės teigiamos įtakos kaltininkui, teismų praktika nėra vienoda. 2018 m. spalio 12 d. Kauno apylinkės teismas nuosprendžiu pripažino kaltininką kaltu ir netaikė laidavimo instituto. Teismas savo sprendimą, kad byloje nėra pakankamo pagrindo taikyti atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės, motyvavo tuo, kad „formuojamoje teismų praktikoje taikydami BK 40 straipsnio nuostatas teismai įpareigoti apsvarstyti, ar ištis kaltininkas yra tokia nesavarankiška, nebrandi asmenybė, kurios gyvenimiškų vertybių sistema, sugebėjimas kontroliuoti savo veiksmus, susilaikyti nuo nusikalstamų veikų darymo dar nesusiformavę“¹³⁴ ir kad laidavimo institutas taikymas toje byloje prieštarautų teisingumo principui.¹³⁵ Kauno apygardos teismas, apeliacine tvarka nagrinėdamas minėtoje byloje skundą, nesutiko su pirmos instancijos teismo motyvais ir nurodė, kad „būtent padarytos nusikalstamos veikos pobūdis ir nuteistojo ligos pobūdis nagrinėjamoje byloje leidžia pagrįstai manyti, jog tokiam asmeniui papildomai reikalinga jo tolesnio elgesio korekcija, autoritetą turinčio asmens priežiūra, teigiamos įtakos darymas. Nagrinėjamu atveju nėra aktuali ta teismų praktika, kai pripažįstama, kad asmuo, įvykdęs kitokio pobūdžio nusikalstamas veikas (nusikaltimai valstybės tarnybai ir pan.) nėra tokia nesavarankiška, nebrandi asmenybė, kurios gyvenimiškų vertybių sistema, sugebėjimas kontroliuoti savo veiksmus, susilaikyti nuo nusikalstamų veikų darymo dar yra nesusiformavę. Laidavimo instituto taikymas šioje byloje būtų veiksminga priemonė, kuri akivaizdžiai teigiama linkme koreguotų nusikaltusio asmens elgesį“¹³⁶. Kaip jau buvo minėta, teismas, taikydamas laidavimo institutą turi atsižvelgti tiek į laiduotojo tinkamumą, tiek ir į kaltinamojo asmenybę, jį charakterizuojančius duomenis, tai įvertinęs Kauno apygardos teismas priėmė sprendimą, kad byloje siūloma laiduotoja yra tinkama. Nors pirmos instancijos teismas ir nurodė, kad siūloma laiduotoja nėra tinkama, gyvena atskirai nuo kaltinamojo, yra gerokai jaunesnė už kaltinamąjį, turi sukūrusi savo šeimą ir nesugebėjo užkirsti kelio nusikalstamai

¹³³ Lietuvos Aukščiausias Teismas Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2013-06-25 *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-329/2013*.

¹³⁴ Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų 2018-10-12 *nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3395-1049/2018*.

¹³⁵ *Ibidem*.

¹³⁶ Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2019-02-06 *nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-150-634/2019*.

veikai, todėl manytina, kad negalės daryti įtakos kaltinamajam. Teismų praktikoje pažymima, kad „amžiaus skirtumas ar šeimyninė padėtis nėra tas kriterijus, kuris lemtų laiduotojo tinkamumą. Tokios sąlygos, kad laiduotojas turi gyventi kartu ir jis turi dar iki ikiteisminio tyrimo pradžios žinoti apie daromą nusikalstamą veiką, nėra nustatytos BK 40 straipsnio 1 ar 3 dalyje, jų nebuvimas nepaneigia galimybės asmenį pripažinti tinkamu laiduotoju“¹³⁷. Apeliacinės instancijos teismas, vadovaudamasis aukščiau išdėstytais argumentais, nusprendė, kad yra pagrindas be užstato atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės perduodant jį laiduotojos atsakomybėn.

Kitoje baudžiamojoje byloje pirmos instancijos teismas priėmė procesinį sprendimą ir atleido kaltinamąjį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą. Kauno apylinkės teismas, priimdamas nuosprendį, įvertinto tai, kad „byloje yra visos BK 40 straipsnio 2 dalyje numatytos imperatyvios atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygos, o taip pat, kad siūlomas laiduotoju asmuo atitinka keliamus reikalavimus tai yra, kad jis vertas pasitikėjimo, turi realias galimybes daryti įtaką kaltininkui, yra neteistas, neturi galiojančių administracinių nuobaudų, charakterizuojamas teigiamai, palaiko artimus santykius su kaltininku, yra šeimos narys, tai yra kaltinamojo tėvas“¹³⁸. Pažymėtina, kad pagal teismų praktiką 40 straipsnio taikymo laiduotojui, be kita ko, keliami reikalavimai atskleisti savo požiūrį į kaltininko padarytą veiką, įvertinti veikos pavojingumą, nurodyti savo būsimos teigiamos įtakos pobūdį atleidžiamam nuo baudžiamosios atsakomybės asmeniui¹³⁹, taip pat laiduotoju gali būti tik toks asmuo, kurio galimybė daryti teigiamą įtaką kaltininkui yra akivaizdi¹⁴⁰ ir pripažįstant asmenį galinčiu būti laiduotoju, „turėtų būti atsižvelgiama į asmenines laiduotojo savybes ar veiklos pobūdį ir galimybę daryti teigiamą įtaką kaltininkui, taip pat jo charakteristiką ir kitus duomenis, pavyzdžiui argumentus, kuriais grindžiamas laidavimo prašymas“¹⁴¹. Pažymėtina, jog aukščiau minėtame Kauno apylinkės teismo nuosprendyje, teismas pripažino laiduotojos netinkamumą atsižvelgęs į tai, jog ši nesugebėjo užtikrinti, jog kaltininkas, su kuriuo ji palaiko artimus ryšius, nepasinaudotų jos sutuoktinio įmonei priklausančia transporto priemone, kuri buvo laikoma kaltininko kieme,

¹³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2018-05-03 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-145-895/2018.

¹³⁸ Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų 2018-11-09 nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3577-1049/2018.

¹³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010-03-18 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010.

¹⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010-03-16 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-160/2010.

¹⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008-06-03 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-239/2008; 2010-03-09 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84/2010.

kas suponuoja pagrįstą išvadą, jog jis bet kuriuo metu gali laisvai disponuoti transporto priemone ir daryti nusikalstamas veikas. Šiuo atveju autorė nesutinka su apeliacinės instancijos teismo išvadomis, kuriomis jis laiduotoją pripažino tinkama, kadangi ji, nors ir formaliai atitinka baudžiamajame įstatyme numatytas sąlygas, tačiau iki nusikalstamos veikos padarymo negalėjo padaryti teigiamos įtakos nuteistajam.

Ne ką mažiau svarbūs ir kaltininką charakterizuojantys duomenys, priimant sprendimą dėl asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą. Baudžiamasis įstatymas numato imperatyvius reikalavimus atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės instituto taikymui, tai yra kad kaltininkas būtų nusikalstęs pirmą kartą, visiškai pripažinęs savo kaltę ir gailėtusi ir kad būtų pagrindas manyti, kad jis laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų¹⁴². Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys ir į tai, ar kaltininkas yra baustas administracine tvarka už kelių eismo taisyklių pažeidimus Lietuvoje ar užsienyje.

Kaip yra žinoma ANK numatyta atsakomybė neturėtų būti griežtesnė, nei numatyta BK, tačiau lyginant baudžiamąją ir administracinę teiseną, laidavimo aspektu, pastebėtina, kad ANK nenumatytas laidavimo institutas, tačiau Lietuvos Respublikos ANK 34 straipsnio 5 dalyje numato atvejus, kai „teismui ar administracinio nusižengimo bylą ne teismo tvarka išnagrinėjusiai institucijai (pareigūnui), <...>, gali paskirti mažesnę baudą negu šio kodekso specialiosios dalies straipsnio sankcijoje numatyta minimali bauda arba paskirti švelnesnę administracinę nuobaudą ar administracinio poveikio priemonę, negu numatyta šio kodekso specialiosios dalies straipsnio sankcijoje, arba administracinės nuobaudos ar administracinio poveikio priemonės neskirti“. Taigi esant tokiai situacijai, galimas atvejis, kai asmuo vairavęs transporto priemonę neblaivus, kai nustatyta alkoholio koncentracija nuo 0,4 iki 1,50 promilės, kilus administracinei atsakomybei, jis bet koku atveju įgis baustumą, o atveju, kai padaroma įstatymo leidėjo numatyta pavojingesnė veika, kai asmuo vairuoja transporto priemonę neblaivus, kai nustatyta alkoholio koncentracija viršija 1,51 promilės, esant visoms įstatyme reikalaujančioms sąlygoms, asmuo galės būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, tai yra bus laikomas neteistu.

Atkreiptinas dėmesys, kad laidavimo institutas ne visada palankiai vertinamas visuomenės, nežiūrint į tai, kad atleidus asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, jam gali būti, o praktikoje ir skiriamos baudžiamojo poveikio priemonės bei

¹⁴² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741. 40 str. 2 d.

įpareigojimai. Dažnai laiduojant turi būti sumokamas užstatas, kuris grąžinamas pasibaigus laidavimo terminui, tačiau tik tuomet, jei asmuo, atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, per laidavimo terminą nepadarė naujų nusikalstamų veikų. Tais atvejais, kai laidavimo metu „asmuo padarė naują baudžiamąjį nusižengimą ar neatsargų nusikaltimą, teismas gali panaikinti sprendimą atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės ir spręsti dėl šio asmens baudžiamosios atsakomybės už visas padarytas veikas“¹⁴³, o „laidavimo metu asmeniui padarius naują tyčinį nusikaltimą, ankstesnis sprendimas atleisti jį nuo baudžiamosios atsakomybės nustoja galioti ir sprendžiama dėl šio asmens baudžiamosios atsakomybės už visas padarytas nusikalstamas veikas“¹⁴⁴.

Autorės nuomone laidavimas gali būti efektyvūs būdas asmeniui, atleistam nuo baudžiamosios atsakomybės pasimokyti ir ateityje daugiau nenusikalsti, tačiau tai padėtų užtikrinti adekvati užstato suma, kuri atgrasytų nuo tolesnių teisės pažeidimų darymo.

3.3. Baudžiamojo poveikio priemonių taikymo probleminiai aspektai

Išnagrinėjus baudžiamąją bylą, teismui priėmus nuosprendį, skirtinos baudžiamojo poveikio priemonės. Lietuvos Respublikos BK 67 straipsnio 2 dalyje numatyta 10 baudžiamojo poveikio priemonių rūšių¹⁴⁵, tačiau analizuojamu atveju teismų praktikoje dažniausiai skiriamas specialiosios teisės vairuoti transporto priemonę uždraudimas su turto konfiskavimu.

Iki 2019 m. balandžio 1 d. galiojusioje BK 68 straipsnio redakcijoje, numatyta, kad baudžiamojo poveikio priemonė – specialiosios teisės atėmimas gali būti skiriamas nuo 1 iki 3 metų, tačiau tuo pat metu galiojusiame ANK buvo numatyta, kad specialiosios teisės atėmimas gali būti taikomas nuo 1 iki 4 metų, kas reiškia, kad ANK numatyta administracinio poveikio priemonė tampa griežtesnė, nei numatyta BK. Susidarius tokiai situacijai, įstatymų leidėjas, jau minėtu BK 281¹ straipsnio papildymo įstatymu pakeitė BK

¹⁴³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741. 40 str. 7 d.

¹⁴⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741. 40 str. 8 d.

¹⁴⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741. 67 str. 2 d.

68 straipsnio 2 dalies reguliavimą ir numatė, kad „teismas uždraudžia naudotis specialiomis teisėmis nuo vienerių iki penkerių metų“¹⁴⁶.

Nuo 2019 m. sausio 1 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas papildytas 134¹ straipsniu, kuriame reglamentuota nauja kardomoji priemonė – specialiosios teisės sustabdymas¹⁴⁷. Priimant naują reglamentavimą, iškilus diskusijoms ar specialiosios teisės sustabdymas yra procesinė prievartos priemonė, ar vis dėl to atitinka kardamosios priemonės paskirtį, Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinėje išvadoje pasisakoma, kad „prieita išvados, kad siūloma nauja priemonė yra artimiausia kardamosioms priemonėms. Manytina, kad siūloma taikyti priemonę (specialiosios teisės sustabdymas) atitinka kardomųjų priemonių paskirtį: specialiosios teisės (pvz., teisės vairuoti) sustabdymu siekiama užkirsti kelią naujoms nusikalstamos veikos, kitos procesinės prievartos priemonės labiau aktualios renkant įrodymus ir vykdant ikiteisminį tyrimą. Pažymėtina, kad pagal BPK 121 straipsnio 1 dalies pakeitimą numatant specialiosios teisės sustabdymą, kaip kardomąją priemonę, siūloma įtvirtinti nuostatą, kad šią priemonę neatidėliotinais atvejais galėtų skirti ikiteisminio tyrimo pareigūnas“¹⁴⁸.

Teismų praktikoje kilo diskusijų nuo kada reikėtų skaičiuoti uždraudimo naudotis specialia teise terminą, pažymėtina, kad nei baudžiamojo įstatymo, nei baudžiamojo proceso įstatymo nuostatos nereguliuoja ir nenustato specialios uždraudimo naudotis specialia teise vykdymo pradžios ir tvarkos, todėl turėtų būti taikoma bendra taisyklė, pagal kurią tiek bausmės, tiek ir baudžiamojo poveikio priemonės pradedamos vykdyti tada, kai įsigalioja teismo sprendimas. Todėl Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs nuteistojo apeliacinį skundą dėl specialiosios teisės atėmimo termino skaičiavimo pradžios nuo faktinio dokumento paėmimo, pasisakė, kad „vis dėlto tam tikrų kategorijų bylose asmuo faktiškai nebegali naudotis jam suteikta specialia teise nuo pat baudžiamojo įstatymo uždraustos veikos padarymo dienos, nes, tiek siekiant užkirsti kelią naujoms nusikalstamosioms veikoms, tik ir kitiems teisės pažeidimams, yra būtina apriboti šią teisę tuojau pat. Tokia situacija susiklosto baudžiamosiose bylose, kai asmuo vairuoja transporto priemonę būdamas neblaivus, kai jo kraujyje nustatoma daugiau nei 1,5 promilės alkoholio. Tokia veika yra

¹⁴⁶ 2019-01-11 Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 68, 281 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 281¹ straipsniu įstatymas. *TAR, 2019-01-21, Nr. 859 Nr. XIII-1929.*

¹⁴⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 120, 121 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 134-1 straipsniu įstatymas. *TAR, 2019-01-21, Nr. 868.*

¹⁴⁸ 2018-11-21 Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinė išvada dėl Baudžiamojo proceso kodekso 120, 121 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 134(1) straipsniu įstatymo projekto (Nr. XIII-P-2516). Nr. 102-P-53.

pavojinga, todėl asmuo iš karto nušalinamas nuo vairavimo ir dažniausiai iš jo paimamas dokumentas, patvirtinantis, jog asmuo turi šią teisę – vairuotojo pažymėjimas. Nuo ikiteisminio tyrimo dėl tokios veikos pradžios iki galutinio sprendimo priėmimo ir įsigaliojimo paprastai praeina nemažas laiko tarpas, kurio metu asmuo faktiškai negali naudotis šia teise, tad paskyrus BK 68 straipsnyje numatytą baudžiamojo poveikio priemonę – draudimą naudotis specialia teise, ir jos terminą pradėjus skaičiuoti tik nuo sprendimo įsigaliojimo dienos, faktiškai asmens teisės būtų suvaržomos ilgesniam laikotarpiui nei teismas sprendė, jog yra būtina pagal veikos ir asmens pavojingumą¹⁴⁹.

Tokios pozicijos laikosi ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne vienoje byloje pasisakęs, jog „BK 68 straipsnyje numatytos baudžiamojo poveikio priemonės – uždraudimo naudotis specialia teise vairuoti transporto priemonės, termino pradžia turėtų būti skaičiuojama nuo tos dienos, kai asmeniui realiai buvo apribota galimybė naudotis šia teise“¹⁵⁰. Pažymėtina, kad tokį vertinimą kasacinis teismas išsakęs bylose, kuriose asmeniui buvo taikoma kardomoji priemonė – dokumento paėmimas, tačiau tokios pačios pozicijos turi būti laikomasi, nors ir nebuvo taikyta kardomoji priemonė, be asmens nuo pažeidimo padarymo dienos faktiškai nebegalėjo naudotis šia jam suteikta specialia teise.¹⁵¹

Taigi suformuota teismų praktika, kad uždraudimo naudotis specialia teise termino pradžia turi būti pradėta skaičiuoti nuo realios galimybės netekimo naudotis šia teise, priešingu atveju galimas asmens teisių suvaržymas ilgesniam laiko tarpui, nei teismas manė, kad yra būtina, įvertinus veikos ir asmens pavojingumą.

Baudžiamojo poveikio priemonės - uždraudimo naudotis specialia teise taikyme yra įžvelgtina dar viena problema, tai yra atvejai, kai subjektas yra užsienio pilietis arba tie atvejai, kai Lietuvos Respublikos piliečiui uždraudžiama naudotis specialia teise, tačiau tiek Europos Sąjungos šalyse, tiek ir kitose šalyse, asmuo turi arba gali įgyti specialiąją teisę, nežiūrint į tai, kad Lietuvos Respublikoje ji jam yra uždrausta.

Pažymėtina, kad tais atvejais, kai nusikalstamą veiką, numatytą BK 281¹ straipsnyje padaro asmuo, kuris neturi specialiosios teisės vairuoti transporto priemonę ar jau yra ją praradęs anksčiau, teismai taiko baudžiamojo poveikio priemonę – draudimas įgyti specialią teisę vairuoti transporto priemonę, nustatytam terminui. Skyrimo pagrindai ir motyvai yra

¹⁴⁹ Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018-10-10 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-775-397/2018.

¹⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2018-05-29 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-144-628/2018; teisėjų kolegijos 2018-06-12 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-155-895/2018.

¹⁵¹ Ibidem.

analogiškai, kaip ir skiriant uždraudimą naudotis specialiąja teise. 2018 m. kovo 19 d. Kauno apygardos teismas išnagrinėjo nuteistojo apeliacinį skundą, kur apeliantas skundė pirmos instancijos priimtą sprendimą, kad pirmos instancijos teismas neteisingai pritaikė BK 68 straipsnį, nes teisė vairuoti jam jau atimta anksčiau iki šios nusikalstamos veikos padarymo ir jis iki šiol jos nėra įgijęs. Skunde pažymima, jog teisė vairuoti jam yra gyvybiškai reikalinga, nes tai yra jo pragyvenimo šaltinis, kad prarasdamas šią teisę, jis taip pat praranda galimybę dirbti, laisvai judėti, nes yra neįgalus. Apeliacinės instancijos teismas atmetė šį skundą, padarydamas išvadą, kad „baudžiamojo poveikio priemonė – uždraudimas naudotis specialia teise kaltininkui paskirta pagrįstai, atsižvelgiant į nuteistąjį charakterizuojančią medžiagą ir padarytą nusikalstamą veiką, kuri yra susijusi su kelių eismo saugumu“¹⁵². Nutartyje pažymima, kad nuteistasis teisę vairuoti transporto priemonę yra praradęs anksčiau, kadangi vairavo automobilį neblaivus, o skundžiamame nuosprendyje inkriminuota nusikalstama veika, taip pat susijusi su vairavimu apsvaigus nuo alkoholio, taip pat, kad „apeliaciniame skunde nurodytos aplinkybės apie tai, kad vairuotojo pažymėjimas yra reikalingas užsiimant darbine veikla, teismo vertinimu, nėra išskirtinės ir neabejotinai suponuojančios į apelianto teisinės padėties švelninimą. Atkreiptinas dėmesys, kad teisės vairuoti transporto priemonės turėjimo būtinumas egzistavo ir veikos padarymo metu, todėl, nuteistasis turėjo įvertinti, kokias neigiamas pasekmes jam sukels nusikalstamos veikos darymas“¹⁵³.

Konfiskavimas yra turtinės bei prevencinės paskirties baudžiamojo poveikio priemonė, įgyvendinanti idėją, kad svarbu ne tik nubausti kaltininką paskyrus jam bausmę, bet ir padaryti nusikalstamą veiką ekonomiškai nenaudingą, taip pat išimti iš apyvartos turtą, kuris naudojamas nusikalstamoms veikoms daryti.¹⁵⁴ Taikant praktikoje konfiskavimo institutą už nusikalstamą veiką, kai asmenys vairuoja transporto priemonę, būdami apsvaigę nuo alkoholio, nebuvo vieningos teismų praktikos dėl transporto priemonės, su kuria padaroma nusikalstama veika statuso, dėl proporcingumo principo užtikrinimo problematikos, taikant konfiskavimo institutą, dėl konfiskavimo atvejų, kai nusikalstama veika padaroma su kitam asmeniui priklausančia transporto priemone ir tais atvejais, kai konfiskuotinas turtas yra didelės vertės, taip pat kilo diskusijų ir dėl atvejo, kai konfiskuotinas turtas yra bendras sutuoktinių turtas, tai yra bendra jungtinė nuosavybė.

¹⁵² Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2018-03-19 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-258-290/2018.

¹⁵³ Ibidem.

¹⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2010-01-12 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-83/2010.

Kaip jau anksčiau minėta, nusikalstama veika, numatyta BK 281¹ straipsnyje negali būti padaroma be transporto priemonės, transporto priemonė teismų praktikoje pripažįstama nusikalstamos veikos padarymo priemone. Atsižvelgiant į tai ir vadovaujantis BK normomis, nusikaltimo padarymo priemonė privalo būti konfiskuojama visais atvejais, tačiau Lietuvos Aukščiausiasis teismas savo praktikoje yra konstatavęs, kad BK 72 straipsnio normos negali būti taikomos mechaniškai, todėl nukrypimas nuo BK 72 str. nuostatų tam tikrais atvejais gali būti pateisinamas.¹⁵⁵ Taip pat teismai, skirdami šią baudžiamojo poveikio priemonę, turi atsižvelgti ir vadovautis Konstitucinio Teismo jurisprudencija bei Europos žmogaus teisių ir teismo praktika, kad būtų laikomasi proporcingumo principo minėtose bylose. Siekiant baudžiamojo poveikio priemonių tikslo – padėti įgyvendinti bausmės paskirtį, skiriant baudžiamojo poveikio priemonę – konfiskavimą, teismai turi atsižvelgti į kaltininko asmenybę, tai yra individualizuoti konkrečiu atveju skiriamą konfiskaciją. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje buvo išaiškinta, kad „nuteisimo ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės atvejais turto konfiskavimo taikymo teisinis pagrindas taip pat skiriasi. Nuteistam asmeniui turto konfiskavimo baudžiamojo poveikio priemonė skiriama kartu su bausme (BK 42 straipsnio 6 dalis, 67 straipsnio 3 dalis), tokiais atvejais, remiantis BK 72 straipsnyje pateiktu teisiniu reguliavimu, įstatyme nurodyto turto konfiskavimas nepriklauso nuo teismo nuožiūros ir yra privalomas. Nuteisus asmenį pagal BK 281 straipsnio 7 dalį, automobilio kaip nusikalstamos veikos priemonės konfiskavimo privalomumas taip pat nekelia abejonių (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-392-699/2017). Kita vertus, atleidžiant asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, turto konfiskavimo kaip baudžiamojo poveikio priemonės taikymo teisinis pagrindas nurodytas BK 67 straipsnio 2 dalyje. Iš šioje normoje pateikto teisinio reguliavimo ir paties atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės instituto sutaikomosios paskirties išplaukia, kad baudžiamojo poveikio priemonių taikymo ir jų pasirinkimo klausimas šiuo atveju paliekamas teismo nuožiūrai. Įgyvendindamas jam suteiktą diskreciją dėl turto konfiskavimo taikymo, teismas tokiais atvejais pirmiausia turėtų įvertinti šios teisinės priemonės suderinamumą su tais tikslais ir principais, kuriais buvo vadovaujamasi priimant sprendimą atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės. Šia prasme teismo sprendimai gali skirtis atsižvelgiant į tai, teisėtai ar neteisėtai buvo įgytas turtas, kelia ar nekelia pavojaus visuomenei jo palikimas asmens dispozicijoje, ar turtas nusikalstamos veikos priemone tapo atsitiktinai ar buvo

¹⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010-02-18 teismų praktikos, taikant turto konfiskavimą (BK 72 straipsnis) apžvalga (*Teismų praktika* Nr. 32).

specialiai tam įgytas ar paruoštas, ar sprendžiamas klausimas dėl paties turto ar dėl jo vertės konfiskavimo. Atsižvelgęs į visas anksčiau minėtas aplinkybes, apibūdinančias kaltinamosios padarytą veiką ir jos asmenybę, taip pat į tai, kad automobilis yra šeimos turtas, teismas padarė išvadą, kad jo konfiskavimas neatitiktų teisingos viešojo intereso poreikių ir asmens teisių pusiausvyros, varžytų asmenį labiau negu reikia visuotinai svarbiems tikslams pasiekti. Turint galvoje tai, kad byloje nustatytas teisinis pagrindas atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės, ši pirmosios instancijos teismo išvada yra logiška ir pakankamai motyvuota. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas, palikdamas galioti sprendimą atleisti kaltinamąjį nuo baudžiamosios atsakomybės, bet pripažindamas turto konfiskavimo taikymo privalomumą, nesivadovavo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės instituto teisine prigimtimi ir baudžiamojo poveikio priemonių paskirtimi tokiais atvejais, be to, pateikė nenuoseklus argumentus¹⁵⁶. Iš šios nutarties matyti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicija, kad asmeniui, vairavusiam transporto priemonę apsvaigus nuo alkoholio, skiriant bausmę, turi būti taikomas konfiskavimas imperatyviai, o tais atvejais, kai baudžiamoji byla nutraukiama, asmenį atleidus pagal laidavimą, paliekama spręsti teismo nuožiūrai skirti ar neskirti turto konfiskavimą.

Taip pat Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasisakęs, kad tais atvejais, kai asmuo pripažįstamas kaltu už vairavimą apsvaigus, kai kyla baudžiamoji atsakomybė, o ne atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, kad „išimtimi iš šios taisyklės gali būti tik tokie išskirtiniai atvejai, kai turto konfiskavimo taikymas būtų akivaizdžiai neproporcinga teisinė priemonė“¹⁵⁷. Išskirtiniais atvejais pagal teismų praktiką būtų galima laikyti asmens ligą, kai automobilis yra būtinas dėl sveikatos būklės bei atvejus, kai transporto priemonė yra būtina naudoti kaltinamojo šeimai.¹⁵⁸

Tais atvejais, kai konfiskuotinas turtas priklauso kitam asmeniui, o ne kaltininkui, pagal BK 72 straipsnio 5 dalį, teismas „iš kaltininko ar kitų šio straipsnio 4 dalyje nurodytų asmenų išieško konfiskuotino turto vertę atitinkančią pinigų sumą“¹⁵⁹. Taigi esant situacijai, kai konfiskuotinas turtas priklauso sąžiningam transporto savininkui, svarbu užtikrinti jo

¹⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2018-01-09 nutartis *baudžiamajoje byloje Nr. 2K-50-788/2018*.

¹⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-79-511/2018; Nr. 2K-133-719/2018.

¹⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos nutartys *baudžiamosiose bylose Nr. 2K-35-719/2018; Nr. 1A-295-209/2017*.

¹⁵⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 72 straipsnio 5 dalis. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741.

interesus. Pažymėtina, kad teismai, priimdami sprendimus tokiose bylose, juridiniam asmeniui priklausančią turtą prilygino juridinio asmens savininko turtui.¹⁶⁰ Lietuvos Aukščiausias Teismas išnagrinėjęs kasacinį skundą, pritarė apeliacinio teismo išvadoms ir paliko galioti sprendimą, nurodydamas, kad „nuteistasis nors ir žinojo, kad transporto priemonė yra ne jo, o įmonės turtas, šį turtą paėmė savo reikmėms ir panaudojo nusikalstamai veikai, teismas padarė išvadą, kad nuteistasis, kuriam priklauso 100 procentų jo vadovaujamo ūkio subjekto akcijų, neabejotinai žinojo, kokių tikslų bus naudojamas juridinio asmens automobilis, tai yra BK uždraustai veikai daryti“¹⁶¹. Konfiskuotinas turtas priklausantis ne kaltininkui, konfiskuotinas, jeigu kaltininkas naudodamas šį turtą padaro nusikalstamą veiką, nepriklausomai nuo to, ar turtą perdavęs asmuo yra patrauktas baudžiamojon atsakomybėn kaip padaryto nusikaltimo bendrininkas, ar ne. Darytina išvada, kad turtas konfiskuojamas, kai savininkas perdavė turtą, žinodamas, kad bus daroma nusikalstama veika, tačiau turto konfiskavimas gali būti taikomas ar tada, kai turto savininkas nežinojo, tačiau turėjo ir galėjo žinoti, kad kitiems asmenims perduotas turtas gali būti panaudotas darant nusikaltimą, gali būti atvejai, kai savininkas perduoda jam priklausančią turtą ir nesidomi jam priklausančio turto likimu, kas neeliminuoja transporto priemonės konfiskavimo galimumo.

Tais atvejais, kai konfiskuotinas turtas priklauso sutuoktiniams bendrosios jungtinės nuosavybės teise, apeliacinės instancijos teismai sprendė, kad sutuoktinis nėra laikomas kitu asmeniui ir ta aplinkybė ar kitas sutuoktinis žinojo, kad šis turtas bus panaudotas darant nusikalstamą veiką,¹⁶² o žalos atsiradusios kitam sutuoktiniui klausimas sprendžiamas civilinio proceso tvarka¹⁶³. Teismų praktikoje nurodyta, kad „tais atvejais, kai kaltininkas darydamas nusikalstamą veiką kaip įrankį ar priemonę panaudojo turtą, kuris bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklauso ir kitam asmeniui, toks bendraturtis nelaikytinas „kitu asmeniu“ pagal BK 72 straipsnio 4 dalies 1 punktą ar 5 dalį, todėl sprendžiant klausimą dėl turto konfiskavimo neturi reikšmės ta aplinkybė, ar jis suteikė turtą arba turėjo ir galėjo žinoti, kad toks turtas bus panaudotas darant nusikalstamą veiką. Žalos, atsiradusios dėl bendraturčio neteisėtų veiksmų sumažėjus bendrajai jungtinei nuosavybei, atlyginimo

¹⁶⁰ Vilniaus apygardos teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-436-211/2017*.

¹⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos *nutartis Nr. 2K-392-699/2017*.

¹⁶² Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-160-491/2017*.

¹⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010-02-18 teismų praktikos, taikant turto konfiskavimą (BK 72 straipsnis) apžvalga (Teismų praktika Nr. 32).

klausimas gali būti sprendžiamas civilinio proceso tvarka¹⁶⁴. Taigi tai, kad „konfiskuotinas turtas priklauso bendrai sutuoktiniams nėra pagrindas jo nekonfiskuoti ar taikyti šio turto vertę atitinkančios sumos ar jos dalies išieškojimą iš kaltininko ir tai nerodo sprendimo konfiskuoti turtą neproporcingumo padarytam teisės pažeidimui“¹⁶⁵.

Tais atvejais, kai konfiskuotinas turtas yra didelės vertės, tokiu atveju kyla konfiskavimo proporcingumo problema ir sudaro didelį turtinę naštą kaltininkui.

Svarbu pažymėti, kad šiuo atveju, konfiskuotinas turtas – nusikalstamos veikos padarymo priemonė – šiuo atveju automobilis visada yra kaltininko asmeninis turtas ar bendra jungtine nuosavybe priklausantis turtas, tad jo įsigijimas dažniausiai priklauso nuo asmens pajamų, uždarbio, turtinės padėties, todėl esant situacijai, kai konfiskuojama 500 Eur vertės transporto priemonė ir atvejais, kai konfiskuoja, pavyzdžiui, 10 000 Eur vertės transporto priemonė ar jo vertė yra savininkui vienodos reikšmės, tačiau esant situacijai, kaip pavyzdžiui, kai asmuo komandiruotės metu darbe vairuoja vilkiką, kurio vertė itin didelė civilinėje apyvartoje, būdamas neblaivus. 2019 m. balandžio 4 d. Kauno apylinkės teismo nuosprendyje pasisakoma, kad „nusikaltimo padarymo priemonė – vilkikas su puspriekabe priklauso trečiajam asmeniui ir nenustatyta, kad perleisdamas turtą kaltininkui, turto savininkas žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas bus naudojamas nusikaltimui daryti (BK 72 straipsnio 4 d.). Tokiu atveju įstatymų leidėjas nurodo, jog teismas iš kaltininko išieško konfiskuotino turto vertę atitinkančią pinigų sumą (BK 72 str. 5 d.). Toks teisinis reguliavimas užkerta kelią atvejams, kai kaltininkas sąmoningai daro nusikalstamas veikas su svetimu naudojamu turtu, žinodamas, kad toks turtas negali būti konfiskuojamas, ir kartu užtikrinamos teisės asmenų, kurie su savo turtu elgėsi apdairiai. Teisinis reguliavimas, kai visiškai nebūtų išieškoma konfiskuotinos transporto priemonės vertė, būtų ydingas ir sudarytų prielaidas kaltininkams sąmoningai daryti nusikalstamas veikas naudojant kitiems asmenims priklausančią turtą, žinant, jog jis nebus konfiskuojamas. Asmenys, kurie padarė nusikalstamą veiką, vairuodami jiems priklausančią transporto priemonę, būtų baudžiami griežčiau nei tie, kurie vairavo tretiesiems asmenims priklausančias transporto priemones.¹⁶⁶ Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, kaltininkui skirtina baudžiamojo poveikio priemonė –

¹⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartys baudžiamosios bylose Nr. 2K-336/2008; Nr. 2K-237/2011; Nr. 2K-291-699/2016.

¹⁶⁵ Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017-10-05 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-493-654/2017.

¹⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018-10-30 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-315-303/2018.

konfiskuotino turto vertę atitinkančios pinigų sumos išieškojimas“¹⁶⁷. Teismas, įvertinęs tai, kad VšĮ „Emprekis“ duomenimis, vilkiko vidutinė kaina Lietuvoje – 17 030 Eur (su PVM), puspriekabės – 17 370 Eur (su PVM), laikė, kad tokio dydžio vertės konfiskavimas nėra proporcingas padarytam nusikaltimui ir tokio dydžio vertės konfiskavimas nusikaltusį asmenį varžytų akivaizdžiai labiau negu reikia šios priemonės tikslams, taip pat įvertinęs kaltinamąjį charakterizuojančius duomenis, jo socialinę, turtinę padėtį, gaunamas pajamas ir siekiant užtikrinti proporcingumo bei teisingumo, protingumo principus, iš kaltinamojo konfiskuotina ne visa vilkiko ir puspriekabės vertę atitinkanti pinigų suma, o tik dalis.¹⁶⁸

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima daryti išvadą, kad konfiskavimo netaikymui negali būti argumentas, kad tai yra išimtinis atvejis ir konfiskavimas netaikomas, kasacinis teismas yra nustatęs, kad „automobilio vertė negali būti laikoma išimtaine aplinkybe, panaikinančia BK 72 straipsnio 2, 3 dalių taikymą. Tai, kad baudžiamojo poveikio priemonė sukelia tam tikrų suvaržymų ir nepatogumų nuteistam asmeniui, nereiškia, kad jos paskyrimas prieštarauja teisingumo ar proporcingumo principams ir kad teismas jas paskyrė netinkamai pritaikęs baudžiamąjį įstatymą“¹⁶⁹.

Darytina išvada, kad teismai, priimančios sprendimus konfiskuoti nusikalstamos veikos padarymo priemonę – transporto priemonę, kai turtas yra didelės vertės, ne visada atsižvelgia, kad asmuo, atsižvelgiant į jo turtinę padėtį, nesugebės įvykti paskirtos baudžiamojo poveikio priemonės, o priešingai asmui pateks į tokią situaciją, kai bus užkraunama tokio dydžio našta, kuri realiai nėra įgyvendinama.

¹⁶⁷ Kauno apylinkės teismo 2019-04-04 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1347-923/2019.

¹⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018-10-30 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-315-303/2018.

¹⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-135-697/2018.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Nusikalstamos veikos, kai asmenys vairuoja transporto priemonę būdami neblaivūs, sudėtis yra formali, baudžiamajai atsakomybei kilti nereikalingi padariniai, pati nusikalstama veika gali būti padaroma tiek tiesiogine tyčia, tiek ir dėl neatsargumo, tik specialaus subjekto – asmens, apsvaigusio nuo alkoholio.

2. Išanalizavus nusikalstamos veikos, kai asmenys vairuoja transporto priemonę, apsvaigę raidą, pastebėtina, kad bausmės buvo palaipsniui griežtinamos, papildomai skiriant baudžiamojo poveikio priemones, galiausiai nuo 2017 m. sausio 1 d. numatant baudžiamąją atsakomybę už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio, kai kraujyje nustatytas daugiau, nei 1,5 promilės alkoholio. Tačiau abejotina ar bausmės tikslas ne tik nubausti asmenį, bet ir paveikti taip, kad asmuo daugiau nenusikalstų, gali būti pasiekiamas griežtinant bausmes.

3. Lietuvos Respublikos BK 281 straipsnio 7 dalyje galiojusiame reguliavime buvo numatyta aplinkybė, kad asmeniui, vairuojančiam transporto priemonę apsvaigus nuo alkoholio, turi būti nustatoma alkoholio 1,5 promilės koncentracija kraujyje. Įsigaliojus BK 281¹ straipsniui, ši nuostata, kaip prieštaraujanti Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo punktui numatančiam, kas yra laikoma neblaiviu asmeniui, buvo panaikinta ir nustatyta, kad baudžiamoji atsakomybė kyla asmenims vairuojantiems transporto priemonę neblaiviams, kai nustatyta 1,51 alkoholio kiekio koncentracija. Šiuo atveju nėra imperatyviai pasakoma, kokioje terpėje turi būti alkoholio kiekis, tai reiškia neblaivumas gali būti nustatomas iškvėptame ore, kraujyje, šlapime, seilėse ar kituose organizmo skysčiuose.

4. Laidavimo institutas gali būti objektyvus būdas asmeniui, atleistam nuo baudžiamosios atsakomybės, pasikeisti ir ateityje daugiau nenusikalsti, o adekvati užstato suma padėtų asmenis atgrasyti nuo tolimesnių nusikalstamų veikų darymo.

5. Taikant BK nuostatas, numatančias baudžiamojo poveikio priemones asmenims, teisiamiems už vairavimą transporto priemones esant neblaiviams, įžvelgtina baudžiamojo poveikio priemonės – specialiosios teisės problematika, susijusi su specialiosios teisės atėmimu užsienio piliečiams bei jos galiojimo ribų problema. Asmeniui, kuriam nustatyta tvarka uždraudžiama naudotis ar įgyti specialią teisę – vairuoti transporto priemonę, neužkardoma galimybė kitoje valstybėje, net ir Europos Sąjungos narėse įgyti teisę vairuoti ir

ja disponuoti toje valstybėje narėje, todėl matyti, kad bausmės tikslai tokiu atveju nėra pasiektini.

7. Išanalizavus teismų praktiką, matyti, kad laikomasi pozicijos, kad konfiskavimas asmeniui, vairavusiam transporto priemonę apsvaigus nuo alkoholio, skirtinas imperatyviai tais atvejais, kai skiriama bausmė, o atvejais, kai asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, šis klausimas paliekamas teismo nuožiūrai.

Tokiu atveju siūlytina, siekiant bausmės tikslų, atleidžiant asmenį pagal laidavimą ir neskiriant turto konfiskavimo, skirti didesnę užstatą dydį.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992. Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000. Nr. 89-2741).
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002 m. balandžio 9 d. Nr. 37-1341.
4. Lietuvos Respublikos euro įvedimo Lietuvos Respublikoje įstatymas. *TAR*, 2014 m. balandžio 29 d. Nr. 4875.
5. Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000. Nr. 92-2883.
6. 2019 m. sausio 1 d. galiojanti redakcija, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalis. Keista 2015 m. birželio 25 d. įstatymu Nr. XII-1871 (nuo 2017 m. sausio 1 d. – remiantis 2016 m. kovo 25 d. įstatymu Nr. XII-2277) (*TAR*, 2016, Nr. 2016-06428); (*TAR*, 2015, Nr. 2015-11240).
7. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 246, 315 straipsnių papildymo ir kodekso papildymo 246¹ straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000 m. balandžio 12 d. Nr. 30-826.
8. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Nr. XII-1871, 2015 m. birželio 25 d., *TAR* 2015 m. liepos 10 d.
9. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. *TAR*. 2015 m. liepos 10 d., Nr. 11216.
10. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 47, 176, 220, 221, 272, 273, 281, 284 straipsnių pakeitimo įstatymas. *TAR*, 2015 m. liepos 10 d., Nr. 11240.
11. Lietuvos Respublikos įsakymas dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimo kodekso pakeitimo ir papildymo. *Valstybės žinios*, 1994. Nr. 8-123; Nr. 14-22, 228; Nr. 15-250; Nr. 34-618; Nr. 37-668; Nr. 39-704; Nr. 51-949.
12. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 68, 281 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 281¹ straipsniu įstatymas. *TAR*, 2019 m. sausio 21 d., Nr. 859.
13. Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos prezidiumo įsakymas padaryti pakeitimus ir papildymus Lietuvos TSR Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsniui. *Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios*, 1985, Nr. 33-370.

14. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo įsakas padaryti pakeitimus ir papildymus Lietuvos TSR Administracinių teisės pažeidimų kodekse. *Vyriausybės žinios*, 1989 m. sausio 1 d. Nr. 20-228.
15. Lietuvos TSR Aukščiausiosios tarybos įsakas dėl pakeitimų ir papildymų Lietuvos TSR administracinių teisės pažeidimų kodekse. 1989 m. sausio 25 d. TAR Nr. XI-2753.
16. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo. *Valstybės žinios*, 1992 m. gegužės 26 d. Nr. 97-2446.
17. Lietuvos Respublikos įsakymas dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimo kodekso pakeitimo ir papildymo. *Valstybės žinios*, 1994. Nr. 8-123; Nr. 14-227, 228; Nr. 15-250; Nr. 34-618; Nr. 37-668; Nr. 39-704; Nr. 51-949.
18. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000 m. kovo 15 d. Nr. 22-552.
19. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. 2003 m. liepos 4 d. *Valstybės žinios*, 2003 m. liepos 25 d. Nr. 74-3421.
20. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007 m. gruodžio 29 d. Nr. 138-5641.
21. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Pakeistas 2014 m. rugsėjo 25 d. įstatymu Nr. XII-1152. TAR, 2014. Nr. 2014-13601.
22. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo įstatymas. TAR, 2014 m. spalio 28 d. Nr. 15013.
23. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000 m. spalio 25 d., Nr. 89-2741.
24. 2018 m. vasario 19 d. Teisės ir teisėtvarkos komiteto aiškinamasis raštas dėl Baudžiamojo kodekso 68 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto. Nr. XIII-P-1699.
25. 2018 m. lapkričio 21 d. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto. Nr. 102-P-53.
26. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 120, 121 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 134¹ straipsniu įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimo kodekso 71, 420, 422, 423, 424, 427 ir 603 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas.

27. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. 102-P-53. *TAR*, 2019 m. lapkričio 21 d. Nr. 859.
28. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija. Įsakymas dėl Medicininės apžiūros neblaivumui (girtumui) ar apsvaigimui nuo psichiką veikiančių medžiagų nustatyti atlikimo ir Bendros asmens būklės įvertinimo metodikų patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2006-06-24, Nr. 71-2641.
29. 2018-11-21 Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinė išvada dėl Baudžiamojo proceso kodekso 120, 121 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 134(1) straipsniu įstatymo projekto (Nr. XIIP-2516). Nr. 102-P-53.
30. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija. Įsakymas dėl Medicininės apžiūros neblaivumui (girtumui) ar apsvaigimui nuo psichiką veikiančių medžiagų nustatyti atlikimo ir Bendros asmens būklės įvertinimo metodikų patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2006-06-24, Nr. 71-2641.
31. Lietuvos Respublikos Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklės. *Valstybės žinios*, 2006 m. gegužės 18 d., Nr. 56-2000.

Specialioji literatūra:

1. Ancelis P., Bučiūnas G., Šalčius M., Šlepetys R. *Atskirų nusikalstamų veikų tyrimas*. Vilnius, 2016. 261 p.
2. Autorių kolektyvas. Kuzminovas M., *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Specialioji dalis. Antroji dalis. 2017. Vilnius.
3. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras III*. Vilnius, 2010. 429 p.
4. Lietuvos TSR Baudžiamojo kodekso komentaras. 1989, Vilnius. *Mintis*. 407 p.
5. FEDOSIUK, O. Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, t. 19 (2), p.
6. Piesliakas V., *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: *Justitia*, 2006.
7. Piesliakas V., *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. 2008, Vilnius. *Justitia*.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-372-942/2015.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-418-222/2016.

3. Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-392-699/2017.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 14 d. nutartis administracinių teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-35-648/2015.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. spalio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-315-303/2018.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-315-303/2018.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. spalio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-271-648/2015.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. spalio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-230-697/2017.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2018 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-121-697/2018.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-666/2003.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-606/2011.
12. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2018 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-121-697/2018.
13. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2006 m. kovo 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-194-174/2006.
14. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2006 m. gegužės 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-277-134/2006.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-493/2005.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. kovo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-320-693/2018.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-320-693/2018.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2017 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-392-699/2017.

19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2018 m. balandžio 11 d. nutartis Nr. 2K-121-697/2018; 2018-06-12 nutartis Nr. 2K-146-895/2018.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-36-697/2019.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-279-719/2018.
22. Lietuvos Aukščiausias Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2017 m. sausio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-52-648/2017.
23. Lietuvos Aukščiausias Teismas Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-329/2013.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2018 m. gegužės 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-145-895/2018.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-160/2010.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-239/2008.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84/2010.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2018 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-144-628/2018.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-155-895/2018.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2010 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-83/2010.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2018 m. sausio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-50-788/2018.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2018 m. sausio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-79-511/2018.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2018 m. balandžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-133-719/2018.

35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2018 m. vasario 21 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-35-719/2018.*
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. gegužės 25 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-295-209/2017.*
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2017 m. gruodžio 30 d. *nutartis Nr. 2K-392-699/2017.*
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 16 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-336/2008.*
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gegužės 17 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-237/2011.*
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. spalio 11 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-291-699/2016.*
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018-10-30 *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-315-303/2018.*
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. balandžio 10 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-135-697/2018.*
43. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo teisėjų kolegijos 2009-10-30 *nutarimas administracinio nusižengimo byloje Nr. N-575-2250-09.*
44. Vilniaus apygardos teismas. Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019-10-18 *nutartis Nr. 1A-481-1020/2017.*
45. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017-10-05 *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-493-654/2017.*
46. Vilniaus apygardos teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. birželio 21 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-436-211/2017.*
47. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. spalio 10 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-775-397/2018.*
48. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2018 m. kovo 19 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-258-290/2018.*
49. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2019 m. vasario 6 d. *nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-150-634/2019.*
50. Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegija. 2018 m. rugsėjo 19 d. *nutartis Nr. 1A-138-768/2018.*

51. Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų teisėjų kolegijos 2017 m. liepos 10 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-160-491/2017.*
52. Panevėžio apygardos teismas. Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. rugsėjo 25 d. *nutartis Nr. 1A-236-334/2017.*
53. Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų 2018 m. lapkričio 9 d. *nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3577-1049/2018.*
54. Kauno apylinkės teismo 2019 m. balandžio 4 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1347-923/2019.*
55. Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų 2018 m. spalio 12 d. *nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3395-1049/2018.*
56. Kauno apylinkės teismo 2018 m. vasario 2 d. *nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-344-966/2018.*
57. Kauno apylinkės teismo 2018 m. spalio 11 d. *baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-3576-1049/2019.*
58. Panevėžio apylinkės teismo Biržų rūmų 2018 m. liepos 3 d. *nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-679-857/2018.*
59. Marijampolės apylinkės teismo 2018 m. spalio 16 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1203-633/2018.*
60. Šiaulių apylinkės teismo 2018 m. gegužės 30 d. *nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-657-476/2018.*
61. Kretingos r. apylinkės teismo 2017 m. birželio 14 d. *nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-89-474/2017.*
62. 2009 m. kovo 24 d. Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalga. *Teismų praktika*, 2009, Nr. 30, p. 15.
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis. *Teismų praktika*. Nr. 32.

Kita:

1. Įskaitinių eismo įvykių statistika. <https://www.ktti.lt/wp-content/uploads/2015/06/%C4%AEskaitini%C5%B3-eismo-%C4%AFvyki%C5%B3-statistika-2004%E2%80%932007-m.pdf> [Žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.].
2. Kelių ir transporto tyrimo institutas, „Įskaitinių eismo įvykių statistika Lietuvoje 2014-2017 m.“ 2018 <<https://www.ktti.lt/wp-content/uploads/2018/107/Iskaitiniu-eismo-//ivykiu->

[statistika-Lietuvoje-2014%E2%80%932017-m.-atnaujinta-.pdf](#)> [Žiūrėta 2019 m. vasario 5 d.].

3. Įskaitinių eismo įvykių statistika Lietuvoje. <https://www.ktti.lt/wp-content/uploads/2018/07/Iskaitiniu-eismo-ivykiu-statistika-Lietuvoje-2014%E2%80%932017-m.-atnaujinta-.pdf> [Žiūrėta 2019 m. vasario 15 d.].
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo metinis pranešimas. 2018 m. kovo 1 d. <https://www.lat.lt/rimvydas-norkus-auksciausiasis-teismas-formuodamas-praktika-byla-pobyls-negali-aiskinti-nauju-istatymu-is-kuriu-kylantys-gincai-dar-nera-pasieke-teismo/569>; https://www.lat.lt/data/public/uploads/2018/03/lat_met_2017.pdf [Žiūrėta 2019 m. vasario 20 d.].

SANTRAUKA

Lietuvoje vis dar opiausia ir skaudžiausia problema keliuose, kai neblaivūs asmenys vairuoja transporto priemones, tai pagrindinės priežastys, sukeliančios nelaimės keliuose.

Pažymėtina, kad nuolatos atsakomybė bei bausmių dydžiai už nusikalstamas veikas, susijusias su vairavimu apsvaigus nuo alkoholio buvo griežtinamos, nuo 2017 m. sausio 1 d., kai už nusikalstamą veiką, kai asmenys vairuoja transporto priemones, būdami apsvaigę nuo alkoholio, kai kraujyje nustatyta daugiau, nei 1,5 promilės, numatyta baudžiamoji atsakomybė. Įsigaliojus naujam reguliavimui, kartu išryškėjo teisinės spragos teismų praktikoje, kurios buvo sprendžiamos, suvienodinus teismų praktiką. Atsižvelgiant į tai, kad 2019 m. sausio 11 d. buvo priimtas įstatymas, kuriuo buvo pakeistas baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus teisinis reguliavimas, kuris įsigaliojo 2019 m. balandžio 1 d., kas apsunkino magistro rašymo procesą.

Darbe analizuojama teisinio reglamentavimo raida, kaip kito atsakomybė už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio skirtingais laikotarpiais, analizuojama nusikalstamos veikos, kai asmenys vairuoja transporto priemones, būdami apsvaigę nuo alkoholio, sudėtis. Ypatinga reikšmė skiriama teismų praktikos analizei, siekiant išsiaiškinti, kokios pagrindinės problemos, susijusios su minėtu reguliavimu, vyrauja teismų praktikoje, dėl ko nėra vieningos teismų praktikos. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados bei pasiūlymai, iš kurių svarbiausia šiam darbui – atsakomybės už vairavimą apsvaigus probleminiai aspektai teismų praktikoje.

SUMMARY

One of the most important and severe problems in Lithuania is people driving under the influence of alcohol. This is one of the main reasons causing disasters in the roads.

It is remarkable that the responsibility and the penalties for criminal offence related to drink-driving were increasing continuously in the past. Since the 1st January of 2017 criminal liability is applied to individuals driving a vehicle while being drunk and when the blood alcohol concentration detected surpasses 1.5 ‰. Once the new regulations came into force, the beaches of the law appeared within the case law, which were supposed to be solved by synchronizing the case law. Additionally, because a new law was approved on the 11th January of 2019, which has come into force since 1st April of 2019 and by which the legal regulations for driving under the influence of alcohol were changed, the preparation of this master thesis became even more complicated.

This thesis analyses the development of law regulations, the changes in the liability for drink-driving in different periods and the components of the criminal offence related to vehicle driving under influence of alcohol. It also contains a special insight to the analysis of the case law attempting to clarify the main problems related to the mentioned regulations and which are present in the case law currently, which is the reason why there is no unified case law. In the end of this thesis, there are conclusions and proposals presented which reflect the problematic aspects in the case law associated to the liability of drink-driving.